

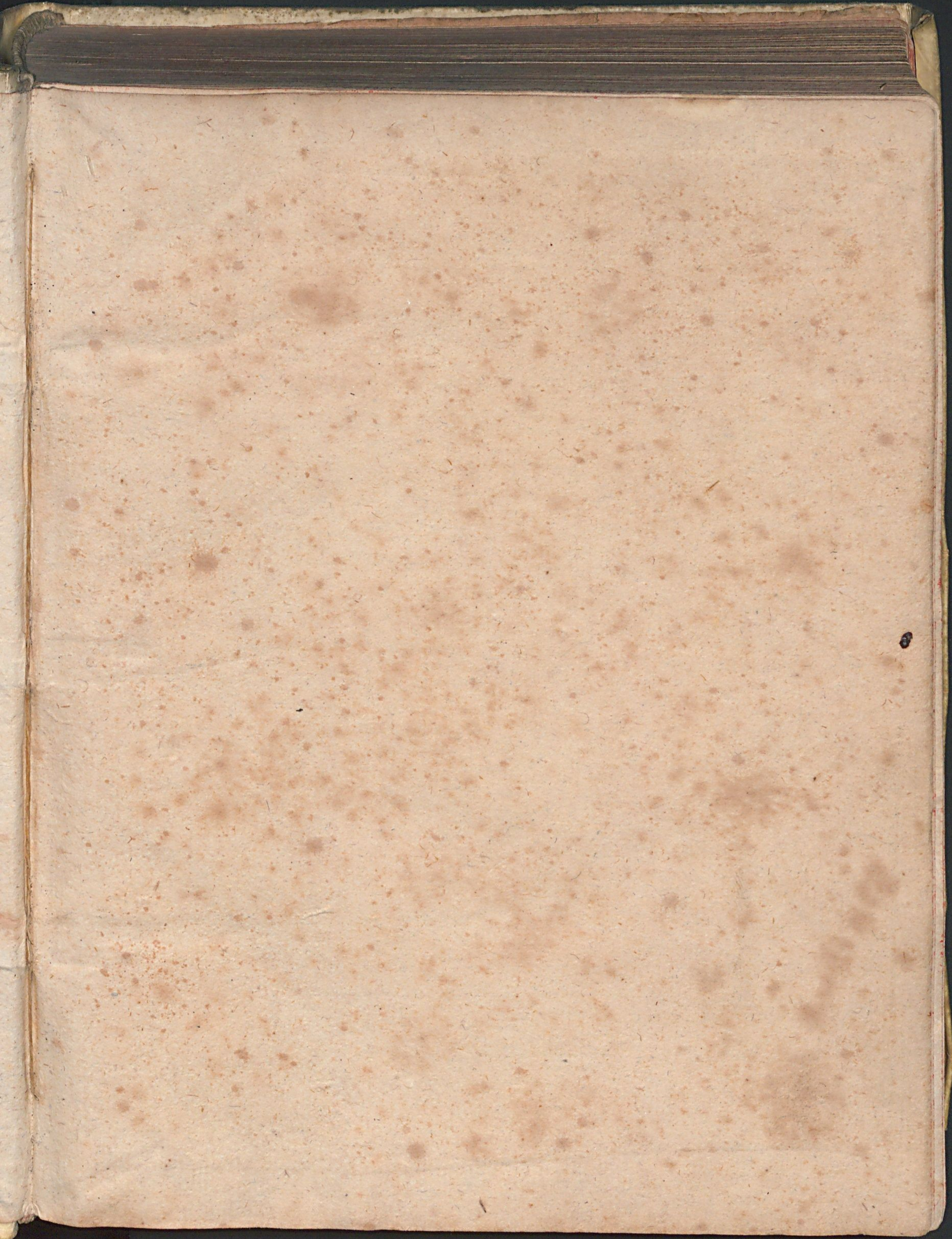

P. K.

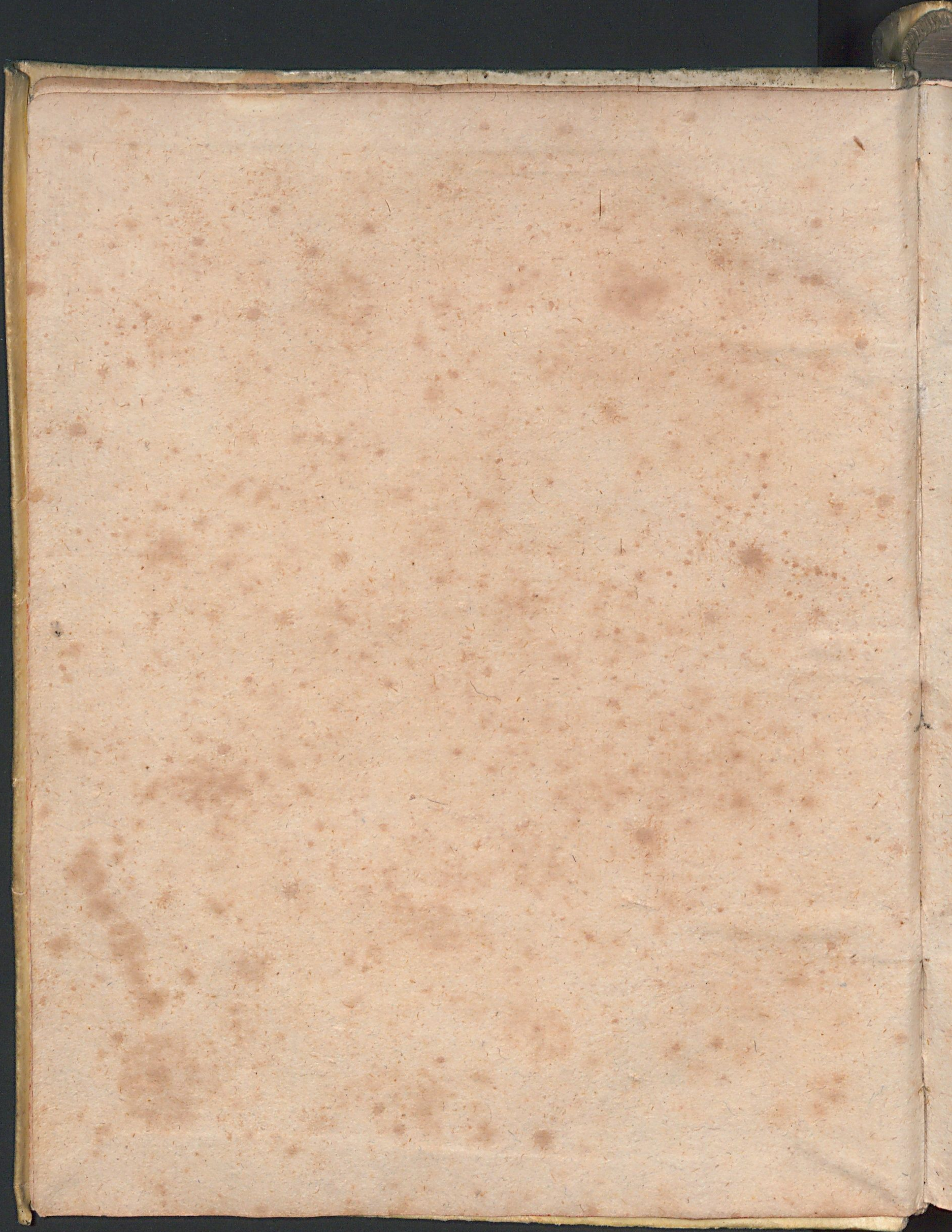
95

1. Th. Schöpffer. de pure tractandi.
2. J. H. Meibomig de cervisus cum A. Furnebi
libello de vino.
3. de immoderata adbibendi consuetudine
ad ductum Decret. Imp. et Polit.
praeprimis reformationis 1577 tit. 8.
subr. von übermäßiger Trinken
und von Getränken R. E. F.
Schroter R. J. C. Kersler.
4. de Vitis. R. J. Strauch. R. C. A. Steiniger.

3.

7. 7.

MAGNIFICO. JCTORUM. ORDINE. IN. ILLUSTR. HAC.
LL. NUTRICE. SALANA.

SUFFRAGANTE.

AC.

MODERANTE.

VIRO. MAGNIFICO. NOBILISSIMO. AMPLISSIMO. ATQUE.
CONSULTISSIMO.

DOMINO.

ERNESTO. FRIDERICO.

SCHROETERO. HÆREDITARIO. IN. WICKER-

STÆDT. JCTO. AC. ANTECESSORE. FAMIGERATISSIMO.

CONSILIARIO. SAXONICO. CURIÆ PROVINCIALIS. ET. SCA-

BINATUS. ASSESSORE. GRAVISSIMO.

EXERCITATIONEM. ACADEMICAM.

DE

IMMODERATA.

ADBIBENDI. CONSUETUDINE.

Vom übermäßigen Zutrincken.

Ad ductum Recessuum Imperii, & Polit. præprimis

Reformationis 1577. tit. 8. rubr.

Vom übermäßigen Trincken / und vom Zutrincken.

PLACIDÆ. ERUDITORUM. DISQUISITIONI. SUBMITTIT.

JOHANNES. ELIAS. Kessler. OETTINGA. RHETUS.

AUTOR. RESPONDENS.

IN. ACROATERIO JCTORUM.

H. L. Q. C.

AD. MENSEM. DECEMBRIS. A. C. M. DC. LXIIX.

JENÆ. LITERIS. JOHANNIS. WERTHERI.

Ue 2622 1/2

Benigno *DEI Trinitus* adjuvamine
ponitur

INGRESSUS.

Satius forsitan esse quis dicet, non tangere
adulcum ac omnino prævalidum vitium, quam
frustra tentatis remediis patefacere, quibus
flagitiis impares sumus: ut qui impressam in
animis nostris æternæ Majestatis effigiem co-
inquinantes ac deturpantes, sceditatem tam
execrandam & jacturam deplorandam nobis
attrahimus, sequentes vitium, quod in depravato commessatio-
num in iisque immoderatarum adbibitionum usu, nimirum; mox
eam insequente ingurgitatione positum hominem vix hominem
derelinquit. Satius, inquam, esse, ingeniosum pariter ac uti-
liorem Legistam agere Romanum, quam corpora adbibentium
instar utriusque aut canalium potius perennium potu fluentia in
publicum edere illorumque operationes, in quantum Jus no-
strum ferire eas videri potest, exserere. Sed ignavorum hæc
excusationes; Certè enim neque hinc anxie Homeri inquirimus
patriam, aut genetricem Æneæ, aut an Sappho corpore fecerit
quæstum, disquirimus, sed eam materiam tractare placuit,
quam & forum ob utilitatem commendat, atque sic morem
gerimus Sacratissimo Imperatori §. 3. *Inst. Proæm.* speciali-
ter mandanti, ne jura nostra ex antiquis fabulis hauriamus,
multò minùs in iis extricandis tempore irreparabile in arte aliàs
longa vitaque brevi impendamus, sed id potius cogitemus, ut
aures & animi nostri nihil inutile, nihil perperam positum, sed
quod in ipsis rerum argumentis obtinet, accipiant. Quorum
elegans est interpretes Frid. Hortled. *in præfatione operis sui, Von*
Ursachen des Teutschen Kriegs: Kayser Justinian verordnet sei-
nen

nen Studenten der Rechte/das sie ihr Studieren nicht von alten
Säbten/oder abgeschafften verschimmlten Rechts-Ordnungen/son-
dern von dem/was noch im üblichen Schwang/anfahen sollen / da-
mit weder ihre Ohren noch Herzen etwas anders hören oder ver-
nehmen mögen/ denn was bräuchlichen / nütz und gut ist. Uti &
hoc nostrum thema præter multa alia commendatur à Ce-
leberrimo Besoldi Additionatore *in proœm. ad tb. præf.* ubi hoc
ad primas ferè multarum ibi positarum elegantium materias
refert. Hanc igitur nostram, rariorem forsitan, conscribere
ac publicæ ventilationi proponere in mentem duxi, non eâ
quidem intentione, ut Orbi erudito hõc scriptõ quasi benefi-
ciõ innotescerem, sed testimonium aliquatenus Academicum
relinquerem; qui conatus planè frustraneus exstitisset, nisi
Magnifici Dn. Præsidis, Patroni ac Præceptoris mei jugiter de-
venerandi, libris licuisset uti, ex quibus flosculorum novanti-
quorum hæc sparsio promanavit. Cum JESU interim princi-
pium facientes, (quam methodum necessariam meritõ ipse
Imperator sequitur *in Nov. 6. pr.*) ut eum tanquam finem no-
strorum actuum consiliorumq; possimus assequi, ad modum
l. 2. C. de off. præf. præf. Afr. eò feliciter Themidis nostræ periculo-
sissimum campum in ejus nominis præprimis gloriam, pro vi-
ribus nunc aperiemus per quatuor quidem Classes, quarum
I. Originem Immoderatæ adbibendi consuetudinis hujusque
naturam genericam sistet. II. In ipsum thema inquiret. III. E-
volvret immediatum ejus consequens. IV. Deniq; dabit Affi-
nia. Sic igitur JESU DUCE.

CLASSIS I.

De Origine & Natura.

Pos. I.

Originem immoderatæ adbiben-
di consuetudinis esse Germano-
rum veterum hospitalitatem ac
convivia, non ambigo.

Ex J-

Hisce Germani virtutum moribus gaudent, ut facile suo imprimis candore, ex quo eorum hospitalitas, alias Nationes jamdudum superaverint. Convictibus siquidem & hospitibus, secundum Tacit. *in Germ.* non alia gens effusius indulget. Ea enim veterum fuit in hospitibus observantia, ut in defensionibus primum locum parentibus tribuerint, secundum hospitibus, tertium servis, sicut apud Gellium *in 5. c. 13.* memoriz proditum est. Quemcunque mortalium arcere tecto apud eos nefas habebatur, Cæs. *in bell. Gall.* cum pro fortuna quisque apparatus epulis quemcunque exceperint. Liberum apud eos fuit, in aliam quamlibet domum divertere, si prior fortè hospes defecerat; solebant quippe hospitii non tantum esse monstratores, sed & comites, qui illos in proximam domum deduxerint, quasi omnia hospitia sibi fuissent communia. Post celebri more hospites cibo potuque refertos, aliquo insuper munere ceu symbolo amicitiz ac sinceritatis ornare solebant, quæ munera *ξένια* dicebantur; Germanis siquidem mos iterum fuit, ut in datis muneribus nulla esset imputatio, & in acceptis nulla obligatio, sed mutua saltem liberalitas sive munificentia. Ut adeoque Corinthiorum ferè more hospites suos vel captivos leniter habitos sine pretio dimiserint, quemadmodum hæc omnia alius ita exprimit:

Germanus Comis, Clemens, Sincerus, Honestus,
Convictu gaudens, Hospitibus facilis.

Et passim quoq; fit mentio in Constitutionibus ipsis Imperii, *verbis*: Ehrliche Gastungen und Gesellschaften / davon etwan die Teutschen fürnehmlich gepreisset worden. Ita E. Germanis Jus Hospitii fuit sanctissimum. Uti verò omnib; malis punicis inest granū putre, sic nostri quoq; Germani, perinde ut reliquæ nationes, suis urgentur vitiis, & portionem propriam stultitiz vitiorumque jure quasi Gentium nacti sunt, *Limn. 7. P. 1. c. 6. n. 36.* Ex hoc quippe hospitalitatis jure per abusum inter pocula ingenia Germanorum per se aperta & candida facile liberaliora esse cœperunt, ut quasi unô momentô operta sua reclusuri (de quo itidem anxie hinc & inde queruntur Imperatores)

tores) diem noctemque potando continuare ipsis probrum
amplius non fuerit. Ob quod tandem, in quantum prius apud
exteros ex hospitalitate suâ fuerant laudibus clarissimi, ita post
in tantum ex hoc crapulæ vitio ab omnibus ferè contemptui
sunt habiti; potationibus pedetentim evadentibus in proprium
& adæquatum Germanorum prædicatum. Quam enim multi ex
his infames sint, ex sola illa patet *αὐτὴν ἀμαρτίαν* inter Italum &
Germanum, ubi sic Italus:

Germani cunctos possunt perferre labores:

O utinam possent tam benè ferre sitim.

cui contra ex propria confessione Germanus:

Ut nos dulce merum: sic vos Venus improba vexat:

Lex posita est Veneri Julia; nulla mero:

Sic Galli quoque per risum in nostram Germanam pronuncia-
tionem nimis asperam à temulentia Germanorum petierunt
dixerium: *per Theum sifum nos pibimus ponum sinum*: Plura
habet Lansius & Bernegg. *ad Tacit.* vid. Georg. Gumpelzheim.
Exerc. Acad. part. 5. n. 19. adde Epistolam Joh. Anton. Campa-
ni, *quæ legitur apud Freherum*, in *tr. 2. Germ. rer. script. pag. 149.*
Habuerunt illi quondam convivandi rationem planè milita-
rem, ubi primis epulis brevioribus poculis, in fine laxioribus
utebantur, ut etiam lex data fuerit, in symposiis aut bibere aut
abire; unde & proverbium inter potatores natum est, sicut o-
lim apud Scythas est Scythifare, ita apud Germanos (præsertim
Rheni accolæ) Knifa, i. e. strenuè scyphos exhaurire, inde no-
strum *nayff & nÿffen* / deducit Georg. Richt. in *Epist. pag. 313.*
Sed nec hodiè apud veterum tanquam posteros novitas contra-
ria ludit, quippe qui à multis atavis non aliter edocti nunc so-
lent non cyathos (sicut olim Romani, quot literæ essent in ami-
corum amicarumve nominibus) sed magnis crateribus amici-
tiæ adbibere, inter quos jungunt affinitatem, quærunt amici-
tiam, vel etiam de filiis elocandis feliciter consultant, & quæ
sunt potulentorum Germanorum deliria plura; planè ut in-
gratus & injurius erga alterum is esse putetur, qui erectus uno
haustu, plerunque grande poculum pro alterius salute, vulgò,
auff dessen und dessen Gesundheit / ebibere & evacuare, seque in-
ebriare

ebriare recuset, Georg. Obrecht, *de nec. defens. c. 6. n. 75.* ut olim apud Milesios, qui frugi esse volebat: E contrario pro miraculo quasi recitentur strenui potatores; quemadmodum Atheniensium legati domum reversi Philippum Macedonum Regem laudibus extulerunt, quod optimus potator esset, quibus tamen Demosthenes respondit: Habet hanc virtutem cum spongia communem. Plut. *in Demosth. Fürstl. Tischred. lib. 2. c. 10. pag. 84.* Sic Legatum quendam ab extero quidem Regno non saltem insigne monile, sed annuas etiam pecunias pro com-
potationis victoria domum retulisse, testatur Kirch. *lib. 2. de Legat. c. 3. num. 57.* Sed quæ gloria est, capere multum: inquit Seneca, *in Epist. 83.* Audiant potius salutis hujusmodi potatores immoderati Ambrosium, dum *in lib. de Elia & Jejunio, c. 17.* sic scribit: Quid obtestationes potantium loquar? quid memorem Sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus inquit, pro Salute Imperatorum, & qui non biberit, sit reus in devotione: videtur enim non amare Imperatorem, qui pro ejus salute non biberit. Opix devotionis obsequium. Bibamus pro salute exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum sanitate, & hæc vota ad Deum pervenire judicant: sicut illi qui calices ad sepulchra martyrum deferunt, atque illic in vesperam bibunt, & aliter se exaudiri posse non credunt &c. hæc Ambrosius, *d. 1.* A quo parùm discrepantibus B. noster Lutherus *aliquo in loco* in eosdem invehit: Es muß ein jedes Land seinen eigenen Teuffel haben / Weischland seinen / Frankreich seinen / unser Teutscher Teuffel wird ein guter Weinschlauch seyn / und muß Sauff heißen / daß er so durstig und heilig ist / der mit so grossem sauffen Weins und Biers nicht kan gefühlet werden / und wird solcher ewiger Durst Deutschlands Plage bleiben / hab ich Sorg / biß an den Jüngsten Tag. Et paria Colerus *in Proc. exec. part. 1. c. 8. n. 88. ex Philippo Melancthone, de Morib. Germ.* adducit, Teutones crebris ingurgitationibus accersere sibi 3. mala, paupertatem sc. adversam valetudinem, & maledictionem divinam, Sie sauffen sich arm / frant und in die Hölle hinein. Politicas quidem nonnulli politici affectati (quos Jctus quidam gravis Ardeliones & Gnathones vocat) hos defensuri rationes exspuunt, bibones
Ger-

Germanos esse, propter Aquilonem constringentem & corpora hominum exhaurientem, atque resiccantem, quasi bibacitas resiccitatis à Borea corporibus mederetur. Sed hæc digna sanè ratio bibulis scriptoribus, ut operculum patellâ verè dignum inveniatur, cum è contrario caliditatem potius corporum propter meatus cutaneos à Boreali frigore obstructos, atque ita magis intrinsecus excalesfactam causaremur. Rectius tamen educationi & consuetudini, tanquam alteri naturæ hoc vitium ferendum esse arbitror, alioquin bibacitatis causæ naturales, si tum ex mundi inclinatione, tum ex temperamentis cujuslibet hominis deducerentur, in hujusmodi potatores animadvertere Respublicas inhiberent, quod dicendum vix erit, & aliud variæ Superiorum Constitutiones evincunt, de quo paulò post.

Pos. 2.

Immoderatas adbibitiones criminibus extraordinariis adnumerari.

Εκθεσις.

POTUS immoderatos adbibentes delinquere, nedum videns videre, sed imò cæcus manibus palpitare potest: edoctus quippe ipsa delicti generaliter sic dicti definitione: Quod sit factum per se illicitum & turpe, quò contra LL. Reip. vel nocendo alteri, vel aliis modis agitur, B. Hahn. *in obs. ad Wesemb. de priv. del. n. 3.* Ut autem *δίκαιον* aliud est naturale, aliud legitimum, ita & *ἀδίκον* s. injustum aliud est *φύσιν* aliud *νόμῳ*, *arg. l. 42. de V. S. l. Rhet. 12. s. Etb. 1.* Adeoque hîc contra LL. agere est contra eas facere, quas Resp. usurpat, & naturales & positivas. Leges autem nihil aliud sunt, quàm virtutes imperatæ, *s. Etb. 3. arg. l. 1. §. 1. de I. & I.* ideoque tot modis contra LL. agitur, (delinquitur) quot modis contra virtutes agi & peccari potest, quatenus quidem Jcto in considerationem venire possunt. Hahn. *d. l.* Ad quod ergò delictorû genus hæc abominanda consuetudo sit referenda, illud ex ipsis quidem legum terminis ac directâ earum mente deduci vix patitur, sed per modicam de-
mum

mān interpretationem certæ alicui criminum classis applicari debet, quod paucis tentabimus h. m. Delicta vel sunt publica, vel privata. Publica propriè sic dicta (variusculè siquidem talia dicuntur, vid. Magnificus Dn. Præses, in not. ad Dissert. Sub. 15. apb. s. ut ut nonnunquam hanc appellationem & privata incurrant) quæ legibus nominatis publicorum judiciorum pœnis prohibentur; ut proinde nostrum crimen sub his comprehendi non possit, sed aliæ divisionis speciei aptandum, privatorum nempe delictorū, qualia sunt, quæ taliter qualiter publica, non constituuntur. Hæc iterum distinguuntur, quod vel sint ordinaria, vel extraordinaria: Illa ratione quidem pœnæ, (cum alio modo & ratione accusationis etiam sic distinguantur) sunt, quibus certa pœna legibus determinatā imponitur, l. fin. de pri. v. del. ut sunt furtum, rapina; &c. Contra extraordinaria dicuntur, quibus certa pœna legibus imposita non est, sed pro arbitrio judicis criminali iudicio singulariter coërcentur, unde quoad hoc discrimen legitima s. publica judicia criminibus extraordinariis ab Ulpiano in l. 3. §. 2. de crim. stell. & l. ult. del. è diametro opponuntur. Ad quæ extraordinaria hoc nostrum quoque crimen referre non erubescimus; quod i. certus criminum extraordin. numerus non detur, sed quædam saltem species in serie digestorum enumerentur, adeoque facilè hoc per extensionem vel aptam applicationem addi patiatur. Deinde dici forsitan posset, quod hæc consuetudo adeò non fuerit in usu, ut lex aliqua eandem prohibens ferenda fuisset. LL. etenim ferendæ non paucissima quæque consuetantur, aut quæ uno fortè vel altero casu eveniunt, l. 4. l. 6. de leg. & ut ait Pompon. in l. 3. d. t. ἐκ τῆς ἀλόγῃς, aut quæ singulas respiciunt personas, l. 8. d. t. sed quæ ἴσῃ τὸ πλεῖστον, aut communiter solent accidere. At v. constat, Romanis, primo quidem seculo, ebriosos ac potulentos, veluti temperantiæ apprimè studentibus, exosos valdè fuisse; ut testatur Plin. lib. 10. c. 8. Val. Max. lib. 2. c. 11. Alexander ab Alex. lib. 3. c. 11. vid. etiam Horn. lib. 3. Eth. c. 6. Tandem pugno autoritate Magnif. Dn. Struv. Exerc. 48. th. 113. ac celeberrimi Dn. Brunnem. Proc. Inquis. c. 9. n. 90.

B

CLAS.

Hujus consuetudinis interitus jam-
dudum Edictis tam universali-
bus Imperii, quam particularibus
Provinciarum sub poenis gravi-
bus est quaesitus.

Ex Jecic.

Hæc immoderata adhibendi consuetudo, quo communior
hodie, eò certè magis improbanda, legibusque & statutis
coercenda, prout benè monuit Ventur. de Valentia, *lib. 2. c. 9.
n. 29. & seqq. in Partben. & lib. 1. c. 11. n. 33. & seqq.* Verum enim verò
quamvis non semper opus sit, novâ Lege consuetudinem con-
tra LL. naturales introducãam, qualis etiam est nostra, abroga-
re, quia leges naturæ præter legem aliquam positivam vim obli-
gandi à Deo summo Legislatore habent, ita ut qui eas violãrit,
contra ejus voluntatem egisse censendus sit; quia tamen non
omnibus hominibus ea inest modestia, ut solã reverentiã divi-
ni Numinis ea agant, quæ jubet recta ratio, & fugiant, quæ illa
prohibet, sæpè Lex sola naturæ non sufficit, sed necesse insuper
est, ut accedat etiam positiva, quæ in specie determinet, quã
pœnã violatores legum sint puniendi. Id quod tandem hanc
ignominiam à Germanis, ab exteris omnibus ferè Nationibus
contractam, abacturus, in eventum primus duxit Maximil. I.
promulgans Edictum de vitandis computationibus in Comitibus
Aug. in Imperii Recessu de Anno 1500. rubr. von den Zutrinckern.
quod idem repetiit in Comitibus Trevir. & Coloniensibus, R. 7.
de anno 1512. rubr. von den Gotteslästerern. Sequutus post eum est
Car. V. in Reform. Politicæ Augustæ lata de anno 1530. ead. rubr.
Vom Zutrincken it. de anno 1548. Adde imprimis Maximil. II.
Neuerbestallung zu Speyr/ de anno 1570. art. 48. & seqq. & Ru-
dol-

dolphi Ordin. Polit. de anno 1577. tit. 8. rubr. Vom übermäßigen
Trincken und vom Zurrincken/ quam ultimam & novissimam, sub
qua priores Constitutiones, cum ejusdem ferè sint tenoris,
comprehensæ, adducere placuit.

§. 1. Siem Weil durch Trunckenheit (wie man täglich befinde)
der Allmächtige höchlich erzürnet wird / daraus auch viel Lasters/
Ufels und Unraths entstehet: Zu deme in vielen vergangenen Reichs-
Tagen des übermäßigen Trinckens und des Zurrinckens halben ge-
ordnet und gesetzt / daß ein jede Obrigkeit solch übermäßig Trin-
cken und das Zurrincken abstellen / und das zu vermeiden die Über-
fahrer ernstlich straffen soll: Aber doch solche Ordnung und Sa-
hung biß anhero wenig gehalten/ oder vollzogen worden / sondern
der angezeigte Mißbrauch / und Unwissenheit des übermäßigen
Trinckens und des Zurrinckens allenthalben ie länger ie mehr ein-
gewurkelt/ sich gemehrt/ und also überhand genommen hat / daraus
Gotteslästerungen / Mord / Todtschläge/ Ehebruch / auch derglei-
chen viel Ubelthaten und Laster gefolgt / und noch zu deme etwa
durch Trunckenheit die Heimlichkeiten / so billich verschwiegen/of-
fenbahret werden/und solch Laster den Teutschen (deren Mannheit
vor Alters hochberühmt) bey allen frembden Nationen merckliche
Verachtung und Verkleinerung verursachet. Dergleichen zu viel-
mahl in Kriegslänfften wegen Trunckenheit zwischen den Kriegs-
Leuten Zwietracht und Meuterey / und gegen den Haupt und Be-
fehlsLeuten ungehorsam entstehet / auch dadurch alle Zehrung
erhöhet / und ehrliche Gastungen und Gesellschafften (davon etwa
die Teutschen fürnehmlich gepreiset worden) gemindert / und ver-
mieden werden/ zu geschweigen / daß das übermäßige Trincken und
das Zurrincken ein endlich Ursach ist alles Ufels / und dem Men-
schen an seiner Seelen Seeligkeit/ Ehren/ Gunst/ Vernunfft / lan-
gem Leben / und Mannheit nachtheilig. Demnach gebieten wir
allen und jeden Churfürsten/ Fürsten/ Geistlichen und Weltlichen/
und andern Ständen/ wes Würden/ Wesens/ Stands oder Lands
die seyn/daß Sie ihren Unterthanen zum Exempel / und daß Sie
dieselbe zu straffen / desto mehr Fug und Ursach haben / das über-
mäßige Trincken und das Zurrincken gänzlich für sich selbstn mey-
den/ auch an ihren Höfen allem Hofgesind / und in ihren Fürsten-
shumen/

ihnen/ Herrschafften/ Landen/ Gebieten/ und Obrigkeiten/ allen
ihren Unterthanen bey ernstlicher Poen und Straff das übermäß-
sige Trincken und das Zutrincken/ es geschehe in welcherley Weiß/
Worten/oder Gestalt/das erdacht ist/ oder werden möchte / zu men-
den gebiethen / und darüber ernstlich halten. Wir wollen auch/
daß die Obrigkeiten ihren Pfarrhern und Predigern befehlen sol-
ten alle Sontag dem Volck zuverkündigen/ daß sie sich des übermäß-
sigen Trinckens und des Zutrinckens enthalten/ mit Erzehlung der
Laster so aus der Trunckenheit folgen / wie ihnen deßhalben / von
den Obrigkeiten ein Verzeichniß zugestellet werden soll. Adest
insuper Saxo, suis bibonibus Edicta prohibitoria proponendo
non una, ut videre est, in der Churfürstl. Landes-Ordnung. *verb.*
Es soll auch niemand / wes Standes / Würden oder Wesens sie
seyn/an keinem Ende mit den andern / weder zu halben noch zu gan-
zen trincken etc. quod passim aliquoties repetit in suis Consti-
tutionibus. Adfunt prohibitoria Sereniss. Ducis Wurtemb.
Landes-Ordnung. *tit. 99. rubr. Vom Volk- und Zutrincken/ und andern*
Zechen. fol. 121. quam prohibitionem sequitur Pollicey-Ordn.
Marggraf Brandenb. fol. 4. § 5. Nec sicco pede prætereun-
da conventio, post torneamentorum usum inter aliquot Prin-
cipes Imperii inita, quâ hæc consuetudo pariter damnatur,
quam à Mich. Heberer acceptam refert Limn. in jur. Publ. lib. 6.
c. 5. n. 102. § 103. Add. Hubert. Thom. Leodium in annal. de
vita & rebus gestis Friderici II. Electoris Palatini, lib. 6. p. 91. Et
non ita pridem Civitas Argentinensis salubre mandatum suis
promulgavit, ut à nimia illa ingurgitatione præsertim in vicis
finitimis cives abstineant omninò, prout videre est in derselben
Pollicey-Ordn. tit. 7. von Gast-Ordnungen §. 3. 4. § 23. Hæ o-
mnnes constitutiones singulæ suas etiam pœnas in suo, ut ajunt,
dorso ferunt, ut planè, plebeis quidem, pœnam corpori afflicti-
vam, all. R. l. Col. de anno 1512. art. 3. §. 5. imò hujusmodi ingur-
gitationibus inebriatis, non attentâ ebrietatis excusatione, si
fortè in eâ delinquere contingat, duplicem aut ad minimum,
majorem pœnâ dicent: id quod tamen singulære videtur esse,
quod citata Constitutio der Neuterbestallung zu Speyr/ ubi hæc
pœnæ exaggeratio habetur, videatur ad milites tantum restri-
cta,

Et, in quibus, uti majus imminet periculum, si luxuriæ dediti ordinem suum militare non servant; ita magis etiam sunt coercendi. Saxones alleg. constitutionibus & delinquentem & hospitem, in cujus domo ita delinquitur, pœnâ pecuniariâ premunt. Quod idem facit Sereniss. Dux Württenb. & Argentinenses. In Helvetiæ partibus, in Uhrscheiß/ ebrii non tantum carcere puniuntur, sed etiam vinum bibere per annum prohibentur: neque licentiam id bibendi prius nanciscuntur, quam ea omni Helvetiorum communione illi concedatur, Neander, in Hist. Basbanal. Simler. in descript. Helv. d. Bogten Urf. Quâ etiam pœnâ nimis molestâ certè eò nunc venerunt, ut licet Germanorum prius hac in arte fuerint Principes & capita, nunc, referente Celeberrimo Dn. Conring. in Nationis suæ reliquæ admodum contumacis egregium contemptum ebrietatem maximè fugiant, planè ut plerique suo lacte minimè sensus perturbante contenti vivant; unde per jocum aliis audiuntur vulgò Milchberger. Notandum hoc loco etiam venit, daß in denen Thurnier-Ordnungen / welchem Thurnier genosß zu halb oder ganzen zurincke / mit dem mag und soll man ümb das Ross thurnieren / ut liquet ex Imperatoris Friderici Thurnier-Ordn. Goldastus in Reichshandlung / fol. 28. vid. Wehn. obs. pr. verbo nostro, zurincken. Sed quemadmodum Lex nova usu non recepta viribus caret, & desuetudine tollitur, per text. in l. de quibus 32. in pr. de Leg. & Nov. 89. c. 14. gl. solennis. in c. 1. de Treug. & Pac. in verb. frangere & commun. Dd. Ita quoque hæ LL. contrario quasi usu abrogatæ & sublatae, pessimo exemplo, & quâdam turpitudinis infamia: Obrecht, de necess. defens. c. 6. in fin. ubi graviter Statûs increpat: Dum hæ omnes constitutiones in universâ ferè Germania cum suis pœnis non nisi laterem lavare videntur, pessimam hanc bibendi & adbibendi consuetudinem dissuadere frustra conantes, ut Herm. Latherus contrarium potius non immeritò asserat, de Censu, lib. 1. c. 10. num. 32. hæc sc. Leges ad eò in contemptum & risum abiisse, ut Nobiles Germaniæ sibi invicem propinando passim dixerint: propino tibi haustum in constitutionem Imperii de Ebrietate vitandâ: Es gilst dir auff den Reichs-Abschied. & addit insuper: Hispanos in Co-

mitiis aliquando Ratisbon. immoderatas ex generoso vino ad-
bibitiones (ut iis multi etiam extincti fuerint) querentes & ve-
hementer earum abrogationem urgentes Imperatorem acces-
sisse: quibus Imp. responderit: Quid faciam, doleo stultitiam
meorum Germanorum, sed tam facile illud obtinero, ac si vo-
bis Hispanis manus constringere velim, ne furemini. vid. Schütz.
in Jure Publ. Quid E. hâc rerum conditione dicendum? Num ha-
sce constitutiones incassum laborare, adeoque vitia tam abo-
minanda in Imperio nostro Romano-Germanico impunè gras-
sari statuamus? Dicerem, hoc vitium nihilominus in ordinem
redigi posse, ne impunè & palàm ita Baccho litetur. Vitia
sanè, dicente Dn. Brunnemanno, uti alia, ita & hoc erit tam diu,
quamdiu homines erunt. Ant. Matth. *ad L. 47. tit. ult. c. 6. n. 5.*
At v. de ullo vitio opprimendo desperare nefas est, quæcunque
etiam remedia adhibeantur, cuius exemplum tradit Hieron.
Megiser in der Cärntischen Chronic. Anno 1517. Hat Herr Sig-
mund von Dietrichstein den Ritter-Orden und Gesellschaft Sanct
Christoffls / zu Abstellung und Vermeidung des Fluchens und zu-
trinckens angerichtet / darein sich die meisten Steyr / Cran und
Cärntischen Herrn von Adel begeben. Quid deinde facilius est
singulis Provinciis, quam pœnas exigere ab ebriis, potis-
simùm ebriosis, ut effectus haud exiguus, & eventui non
impossibilis, (prout obsequio suo adductus modo Sitzerus
testatur,) sperari & obtineri possit. Legitur Constantinopoli
frequentata fuisse balnea vel lavacra utriusque sexui communia:
Ægerrimè id tulit Clerus, nec tamen potuit malo remedium in-
veniri, nec spiritualis Ecclesiasticæ censuræ gladius penetrare,
ob tantam peccantium multitudinem; Sed cum Imperator
sub capitis pœna promiscua illa lavacra prohiberet, nemo post
unquam in populosissima civitate repertus, qui voluerit balneis
hujusmodi communibus amplius cum diverso sexu uti. Quid
Clerum Romanum, strenuos illos præsertim hâc in arte ac libi-
dinosos Fratres eò continentia coëgisset, ut ad minimum nemi-
adhibere potum publicè non conspiciantur, nisi æquales, haustis
Pontifex. Innoc. III. *in c. 14. de vit. & bon. Cler.* sub pœna remo-
tionis ab officio ac beneficio (admodum largis) expressè abo-
le-

levisset: Utut intra privatos Cœnobii parietes gulæ suæ vix aliquid detrahant. Ut proinde nihil ferè facilius sit, quàm mandatis severè pœnalibus huic consuetudini obicem ponere, cum Superiori nihil impossibile. Nihil E. ejus interitum impedit, quam aut pœnarum nimia exiguitas, aut certè pœnarum statutarum neglectio; cum scelera non destruant civitates, ac provincias, quia & alia scelera semper fuère, sed eorum impunitas.

Pos. 2.

Modicè tamen in alterius salutem
bibere, adductis constitutioni-
bus non prohibetur.

Εκθεσις.

Causam *αρχαιαγεντικην* seu externam impulsivam fuisse dd. Constitutionibus prohibitoriis, ab usum in potationibus irreptum, id tam ex rubro quam nigro nimium perdiscere licet. Videtur hac in positione nobis obloqui Mantanes. *lib. 2. Critic. Christian. c. 5. & alibi passim.* qui spretis ab adversario omnibus aliis excusationibus, audacter quendam vinum in terram potius effundere, quam sanitatem sobriamque diætam corrumpere debere, docet: quod idem ferè velle quoq; videtur Dn. Christoph. Philip. Richter *in quest. miscel. & Sagittarius. Diss. 3. quest. illust. s. Besiße hiervon wie Guarinonius lib. 4. c. 42. wieder das Gesundheit trincken so natürlich und eyfrig rede /* urgentes potissimum quod nemo veterum monumenta pervolvens intellexerit unquam, cuiquam vel Cæsari vel Principi vel amico fructum aliquem vel minutissimum, tum quoad corpus, tum animam, ex hujusmodi haustibus accessisse, unde etiam malè audiat Alexander M. quod Calisthenem odisse cœperit, dum aliquando dixit: Nolo bibere pro Alexandro, ut ego opus habeam Æsculapio, Plutarch. *in quest. convival. l. 1. q. 6.* & quod olim Illustriss. Princeps Landgravius Hassiæ Mauritius hanc in rem ita decantaverit:

Qui vult alterius cyathis haurire salutem,
Tale lucrum referet, perdat ut ipse suam.

No-

Nostrum tamen nihilominus probatur ex eo, quod abusus rei simplicem ejusdem usum non tollat. Si igitur habena injiciatur, & familiares honesta ac familiaria instituunt colloquia & convivium, quæ non in luxum degenerent, aut cujusdam generis illecebras & voluptates in scenam producant, vix est, ut in totum hanc actionem remove possimus, ut quæ tam adbibentis quam rebibentis, & apud hos memorati quoque tertii ratione, in bonum dirigitur finem. Quisque enim, quod ipsi veteres Romani fecerunt, pro salute amici ob objecti appetitionem & singularem affectum bibit, qui ponitur in appetitu concupiscibili, tam ratione inclinationis, unde nascitur amor, quam ratione progressionis & motus ad bonum, unde desiderium oritur. Licet E. finis, (cum per se nullus in cujusdam sit potestate) à nobis non obtineatur, (nisi fortassis in quantum nimium potando filum vitæ nostræ abscindimus, ut citius nostras facultates alius consequatur, quam jocosam limitationem refert Liebenthal. *Exerc. Eth. q. 10.*) bonæ tamen ominationes, ut signa pii affectus omni tempore & ab adductis etiam Autoribus sunt approbata, ut iis non nisi de abusu possit esse sermo, quod etiam ex eorum lectione colligitur. Hodie tamen hæc libationes jam modo concessæ in balnea, non potiones evadunt, in quibus non tinguntur, sed planè confunduntur & perfunduntur, nec apud hujuscemodi balneatores ullus brutorum jus (secundum Taubmannum in *Plaut. Pers. act. 5. scen. 1.*) vel mille precibus impetrare potest: Das Ochsen-Recht / denen weder im Fressen noch Sauffen mehr wird auffgedrungen / als sie selbst wollen. A quibus sanitatis potibus, si nihil abstergere Germanos potest, certè movere eos deberet infandum diabolorum & veneficarum exemplum, quibus non minùs familiare est, bibere super sanitate Principis sui Beelzebub; quemadmodum hujus rei horrendum testimonium refert Mart. Delrio, de Monacho quodam Stabulensi Johanne de Vaux, qui in quæstionibus seu tortura id narravit, & in Commentario quodam ad Jus Wurtemb. disputationis loco deposito Tubingæ sub Præsidio Christ. Besoldi, latius adducitur ex alleg. Authore Delrio, *disquis. magicar. tom. 3. append. 1. ad lit. u. & tom. 1. q. 2. lib. 2. & tom. 3. lib. 5. sect. 7.*

Pos.

Pos. 3.

Cum iis nec poculum quod vo-
cant lætitiæ ac hilaritatis repro-
betur.

Ἐκ θεοῦ.

Decem aliàs pocula ponit Waremundus ab Erenb. *in medit.*
pro fœd. lib. 1. c. 2. num. 3. quæ omnia tamen commodè in tria
compescit Christoph. Matth. *lib. 3. system. Erb. Disp. 4. pag. 174.* vi-
delicet in necessitatis, hilaritatis, ac voluptatis. Primum istud,
cum ad sustentandam hominum vitam profit, quòd anima in
sicco habitare nequit, cum sit spiritus, absurde quis in dubiam
disceptationem daret, *vid. gl. in l. si minor, 34. verb. lit. contest.*
de minor. ubi dicitur, quod bibens vinum pecuniam suam con-
sumat in bonos usus. Hoc secundum lætitiæ poculum in tan-
tum à bono viro non abhorret, ut potius tam divino quàm ipso
Gentium jure, nedum positivo, non improbetur. Deus enim
tanquam natura naturans, non ad tristitiam sed lætitiã homi-
nes fecit, qui naturã sumus consociabiles: Unde societates, con-
versationes, ac ex his composita convivia honestorum virorum,
exemplo ipsius Salvatoris comprobantur, ut *Matth. 9. v. 10. &*
26. v. 17. Luc. 14. v. 1. Job, 2. v. 2. Imò ipsam lætitiæ poculum
expressius adh. tanquam præceptum conspicitur *Proverb. 31. v. 6.*
date siceram mœrentibus, & vinum eis, qui amaro sunt animo, ut
bibant & obliviscantur egestatis, & doloris sui non amplius recorden-
tur: & parallelus huic textus est Deut. 29. v. 6. quod etiam re-
petitur *Judic. 13. v. 7. 9. 13. & 14.* in quibus datur exceptio, quæ
regulam nostram eò tutius confirmat. Vid. etiam *l. ult. de alear.*
ex qua in conviviis etiam ludere permittitur. Uti in multis
etiam Imperii Recessibus ob convivia Germani veteres præ
aliis Nationibus singulariter calculo laudabiliter notantur.
Adde *Sächs. Policey-Ordn. de anno 1612, pag. 77. von Gasteren.*
& Fürstl. Würtemb. Landes-Ordn. tit. 99. § 5. ubi notabiliter
modestus potus, eine bescheidene Zechen / permittitur. Et hæc læ-
titiã, cum gradus, lubricus & imò quasi janua sit ad ebrietatem,

C

Gum.

Gumpelzh. c. l. §. 10. frui bono viro usque ad hanc licebit: non tamen ut ea nos mergat, sed ut deprimat tantum, quod error potius sit, quam culpa, in quem ex plausibili & suavissima amicorum conversatione persuasus facile adducitur, de quo liberaliori quadantenus potu accipiunt illud *Genes. 43. vers. ult.* ubi de fratribus Josephi dicitur: bibisse & inebriatos fuisse cum eo. Quem potum hodiè vulgò vocant, *Ein Christliches Trüncklein/ oder Christliches Nauschlein*; ob quem malè quis argueretur gula ac ebriositatis Constitutionibus prohibita, ab iis, qui suam avaritiam, & odiosam tenacitatem suorumet tanquam mancipia, simulatâ moderatione fictâque frugalitate, ignominiosi in hanc honestam & omni jure licitam libertatem obumbrare norunt, vid. Jacob. Wimpeling. *in epit. rer. Germ. c. 71.* Licèt ultrò largiamur, quod hausto hoc sanitatis ac hilaritatis poculo, vir bonus meritò è conviviis se subducatur, ne bibere fortè accidat poculum contumeliæ, clamoris, furoris, iræ, litigii, ex quibus imprimis suorumet ipsius ac aliorum arcanorum oritur proditio, ad quam eliciendam hodiè plerunque ebrietate illâ, quam sibi quis tertio voluptatis poculo attrahit, tanquam stratagemate quodam utuntur, cùm

Regibus hic mos sit, magnis urgere culullis,

Et torquere mero, quos perspexisse laborant.

Uti omnes hi perniciosi pariter ac improbi ebrietatis inhonestæ ac prohibita effectus & consequentia in alleg. Imp. Recessibus & aliis passim Constitutionibus notantur. vid. Gabr. Zinano, *della ragione degli Sat. lib. 11. pag. 392.* ubi Germanum ita syllogizantem introducit: Si homines maligni, celantes animi sensa, in eo sunt, quò se mutuò decipiant, non est prohibenda ebrietas, quæ secreta animi revelat, adeoque evertit insidiosam humani generis malitiam.

Pos. 4.

Adbibitione, auf Hofrecht / injuriarum actio hodiè non tollitur.

Ex 9-

NE lætitiæ poculum perturbetur, licet vulpino aulicorum
more falso ad alterum ac incandido potu uti. Iræ E. impla-
cabilis aulicæ semper est, aut potius esse in aulis decet, ut verba
omittat, tempus & occasionem graviter lædendi expectans,
Hipp. à Coll. in Aul. Polit. ut proinde aulicus se cautè gerere, tam
circa offensas acceptas, quam aliis illatas, & ab utroque homi-
num genere se tectum servare, perpetuò debeat. Quæ simulatio
aulica licet quidem nonnunquam sit utilis, exosa nihilominus
& nescio quid turpitudinis habens, ut meritò ei invidere videa-
tur Ulpianus in l. ii. §. 1. de Injur. & Imperator. in §. f. l. b. t. quod
nempe dissimulans, h. e. qui conversatione, salutatione ac
aliis amicitiae signis cum injuriante utitur, ut si dextram ei det
manum, eumve salutet, cum eo bibat, &c. sublatione gravetur
actionis injuriarum, quâ hujusmodi familiaritatis signis positis
amplius agere nequit. vid. gl. germ. ad art. 31. lib. 3. Landr. num. 7.
c. nec aliqua. 27. q. 1. Wesenb. de Injur. num. 13. Quamvis & Ulpia-
num & Imperatorem ibi non politicam illam, sed veram, ac cer-
tam animi mutationem inducentem dissimulationem dd. texti-
bus subintelligere, verius sit. Hanc E. dissimulationem, in-
juriatis quippe ob amissionem actionis injuriarum præjudicia-
lem, ut aulici, eorumque sectatores, removeant, si forte con-
tingat, ut injuriatus & injurians casu quodam inopinato inter
se conveniant, vel si fortè Princeps in orbem, seu à primo ad
imum bibere jusserit, solent cum protestatione potum accipere
more aulico, auff Hofrecht h. est, citra præjudicium actionis vel
causæ injuriarum, Sie trincken einander auff Hofrecht zu / und
nehmen den Trunck auff Hofrecht an; unde: Ich warts uff
Hofrecht / ich bring dirs auff Hofrecht. vid. Wehn. obs. pr. verb.
Hofrecht vid. Martin. Nigr. in tr. de protest. Jac. Speidel. in spec.
§. auff Hofrecht / 177. Georg. Schulz / in syn. Inst. de Injur. lit. K.
D. Philipp. in us. pr. l. 4. tit. 4. §. fin. eccl. 3. n. 13. cum tamen lites
non debeant propagari ut vites, sed minui, dicente JCo; Unde
hunc morem aliquatenus improbat Gumpelzh. d. l. n. 12. in fin.
Magis tamen est, ut improbitatis eum argui non posse defendamus,
quia potissimum ob honestatis finem eum observari con-
tingit,

tingit, & ita adbibens rancorem saltem animi intrinsecum remississe censetur, salvâ nihilominus manente ipsâ actione, quam vir Ethicus animo etiam amico suam saltem bonam famam vindicaturus in alium movere potest, ut aliam quandam actionem rei persecutoriam, ad quas etiam hæc injuriarum per interpretationem aliquam referri potest. Quamvis enim fundamentum famæ in honestate morum, vitæque probitate aliisque qualitatibus positum, nec atrocissimæ injuriæ evertere queant, quia tamen ob internum illud & nobis cohærens fundamentum debeamus externo ab aliis honore (quem bonorum externorum maximum dicit Aristoteles 4. Eth. 7.) affici: ideò, qui injuriam in aliquem profert, non tribuit ipsi, quod ei debebat; qui v. quod debet, non tribuit, is damnum aliquod infert, Magn. Dn. Struv. Exerc. 48. tb. 60. Damnum v. quis etiam persequi potest absque vindictæ cupidine, prout hæc de civili tantum, præsertim de ea Palinodiæ, non criminali actione, quæ in vindictam primario competit, vid. B. Hahn. in not. ad Wesf. de Injur. num. 13. verb. quam criminalem. intelligi velim, cum hæc ultima citra malevolum affectum contingere vix poterit. Quod si v. hic adbibendi mos dissimulatione falsâ, tanquam aulicâ peste qualificetur, aut nihilominus ita adbibens postea criminaliter agat, nihil ferè impedit, quo minus secundum principia actionum humanarum examinatus, possit aliquatenus improbus dici.

CLASSIS III.

Tractans hujus Consuetudinis Consequens.

Pos. I.

Ebrietatem non tam cum periculo aliorum peccatorum conjunctam, quam per se peccatum esse.

Ex 90.

& corporis totius ; memoriæ extinctio, aciei ingenii obtusio,
aliorumque incommodorum colluvies, eleganter enarrata
à Thoma Sagittario, *Exerc. lib. 2. qu. 2.* ut de corruptione mo-
rum, quos aut optimos quosque pervertit, aut perversissimos
inducit, nihil dicam : Nescire ebrietatem modestiam, pudorem,
promptitudinem ad iram adpellere, & extinguere præprimis
castitatem : ut Divus Hieronymus alibi castum ebrium non pu-
tet, Tertullianus ebrietatem scortationis perpetuam comitem,
Augustinus naufragium castitatis, Horatius craterem veneris
sodalem, Apuleius lagenam veneris gladiatorix ante canam,
appellitent, verbo dixerim : ebrietas corpus hominis feedi-
mam turpissimorum humorum cloacam, ac abominandam ne-
fandissimorum vitiorum sentinam facit. Et uti sobrietas sui
naturâ est bona, ita ebrietas sui naturâ mala, & peccatum erit.
Wehn. d. l. & voce nostra, secundum Canonistas quidem venia-
le, ut vitium ebriositatis mortale, per textum *in c. unum. §. cri-*
minis dist. 5. quia mortalia peccata accipiunt species non ab
his, quæ per accidens aut præter intentionem fiunt, sed ab eo,
quod est per se intentum, *gl. d. tex. verb. ebrietas. vid. Gail. 2. obs.*
110. num. 29. Ex his quoque non inelegans ista quæstio deci-
ditur, an ebrietas propter vomitum ex consilio medici, tuendæ
vel conservandæ valetudinis gratiâ, sit peccatum. Nec enim
ebrietas tanquam per se mala poterit esse remedium institutum
ad recuperandam sanitatem. *Angel. & Rosel. verb. ebrietas,*
num. 2. Anton. 2. part. tit. 8. c. 3. §. 1. Utut medicis nonnullis
contrarium adeò certum fuerit affirmare, ut Avicennas ex alio-
rum itidem sententia asserat, utile esse semel aut bis in mense in-
ebriari, *3. 1. Doctr. 2. c. 8. & sent. 34. p. 2.* vid. de hoc pluribus, Th. Sa-
gittarius. *lc.*

Pos. 2.

Nec tamen exinde ob adveniens
aliud delictum duplicem aut or-
dinariam poenam mereri.

Exgr.

IN ebrio delinquente vulgo distingui solet inter ebriosam seu ebriositatem, Bertrunckenheit/ Gewonheit voll zu seyn / & ebrium seu ebrietatem Trunckenheit; ille ein Trunckenbold/ Bollzapff / versoffner Bruder; hic, ein trunckner Mensch / bezechter Mann/ vulgò appellatur. Ebrietas ex casu quodam, ebriositas verò ex habitu vitioso nascitur. Sanè, quod ad ebrietatem attingit, cum propria turpitudine neminem excuset, *arg. l. 30. transactioe finita. C. de transact. & culpa* (in quam ebrietas omninò incidit) impunè nunquam fiat, quod vel ex unica L. Aquilia satis elucescit, omnis vero culpa ad casum sit noxia, *Roland. conf. 81. num. 53. volum. 2.* non videtur locus esse poenæ limitationi, ut potius ita delinquens, secundum Pittacum Mitylenæum patiatur duplicem. *5. Etb. c. 6. tit. 72.* & propter ebrietatem & propter delicta per ebrietatem commissa: Quod ipse Car. V. in suis hereditariis provinciis constituisse videtur, ne sc. ebrietas in cædibus excusationem adferat, *Wes. in parat. ff. L. Corn. de Sicar. num. 34.* Cum quo alludit Ordin. Curiaë Wurtemb. p. 3. tit. 25. ubi hæc verba leguntur: *Es soll in Schmach und Schläghändeln/ in Trunckenheit / zu keiner Entschuldigung verdienter Straff fürgewand und angenommen / besondern gedoppelt und der Gestalt gestrafft werden / das männiglich verstehe / daß die Trunckenheit nicht die wenigste Ursach der erkandten Straffe gewesen.* Sed enim hæc non impedimus, quo minus ebrietatem quoad in illâ commissa delicta in irregularitatem incidere ponamus; cum priores illæ rationes saltem evincant, ebrietatem uti per culpam contrahitur, ita etiam per se esse culposam, non autem quid de ejus consequentibus delictis fieri debeat, decidunt; Constitutiones vero Imperatoris & Provinciales de levi tantum loquantur & affectata, non de enormi ebrietate, quæ mentis inducit exilium, quod vel ex eo probari potest, quia omnis constitutio secundum æquitatis normam interpretationem recipit, *l. 9. in omnibus. ubi Decius & Cagn. de R. I. & I. l. placuit. 8. C. de judiciis.* & nisi verba expressa refragentur, secundum juris communis dispositionem exaudienda & explicanda, *l. 2. C. de nox. act. l. ii. §. 1. de mun. & honor.* Dicimus proinde, inebriatum, non

ex

ex proposito aut industrialem, sed ex vini ignorata vi deceptum, ob commissum in ebrietate delictum ordinariâ pœnâ non puniri Myns. Resp. 60. num. ult. Covarruv. in clement. si furiosus. p. 3. num. 3. Jul. Clar. l. s. sent. §. fin. q. 60. §. præterea. Magn. Dn. Struv. Exerc. 48. th. 10. in fin. & Dd. comm. in l. data opera. 11. C. de his qui accus. non pos. Quia vero dolus saltem, non culpa aufertur, arbitrio interim judicis coërcetur, prout in casu homicidii præiudicium affert Magnif. Dn. Richter, Part. V. Consil. 6. num. 23. Unde hat N. N. mit vielen Umständen endlich berichtet und deponiret / daß ihr sehr und über die massen truncken gewesen / daß ihr etlich mahl aus Trunckenheit nieder gefallen / daher ihr bewehrter Rechts-Gelehrter Meinung nach / nicht zwar à culpa, sondern à dolo, zu excusiren / und also nicht ordinariâ sondern extraordinariâ pœnâ zubelegen. Hoc nostrum de pœna ordinaria ebrio non infligenda probatur sequentibus: Quia ebrietas, uti supra, mentis exilium inducit, & à crapula, de vit. & hon. cler. & ebrius furioso similis habetur, per text. in c. venter. 25. distinct. 35. & c. sanè. 15. q. 1. & per Dd. communiter. idè etiam clementius puniri debeat, per text. l. omne delictum. 6. §. 7. in fin. de re milit. l. perspicendum. 11. §. 2. de pœn. & ex ebrietate nemo quis studiosè sed impetu delinquit, ut absit omnis dolus & peccandi voluntas, Dd. in c. 2. de malefic. & statuta pœnalia insuper, cum saltem de dolo loquantur, hîc locum habere nequeant, Menoch. c. 326. ubicunque enim causa adæquata delicti non adest, ex eo nec adæquat9 consequitur effectus: Unde Bart. & Dd. in d. l. perspicendum. incestum Loth. ob inopinatam ejus ebrietatem excusant, ex Augustino potissimùm, qui lib. 22. contra Faustum c. 44. ait Loth culpandum, non quantum incestus, sed quantum ebrietas meretur, & Hieronym. in Opere, de Custod. virginitatis ad Eustochium, inquit: Loth amicus Dei in mente salvatus, & de tot millibus populi solus justus inventus, inebriatur à filiabus suis: & licèt illæ putarent, genus humanum defecisse, & hoc facerent liberorum magis desiderio, quàm libidinis, tamen sciebant, virum justum hoc non nisi ebrium esse facturum, denique quid fecerit, ignoravit; Et quanquam voluntas non sit in crimine, error est
in

in culpā. Loth. E. partim culpabilis partim excusabilis invenitur; quod decipi potuit, quod vino nimis indulserit, & hoc semel iterumque fecerit, *hac Hieron.* Et hoc nostrum adeo verum est, ut in contrarium statutum, hanc sc. misericordiam prohibens, non valeat, ita Abbas & But. *in c. 2. de malef.* Tiraq. *tr. de pen. leg. caus. 6. num. 2.* auctoritate Theologorum & Oratorum. Nec exceptionem patitur in persona Principis, quæ fortè maledictione offensa est, per *l. 1. C. si quis Imp. maled.* cuius exemplum adducit Tiraq. *d. tr. num. 5. & 6.* de Pyrrho Epirotarum Rege, quod, cum audivisset se à quibusdam adolescentibus inter bibendum convitiis maledictisque valdè oneratum, jussit eos ad se perducere, cui hanc de re interroganti alter eorum responderit: Rex diximus, dixissemusque longè plura, si plus vini habuissemus, seu, ut Quintil. *l. 6. Inst. orat. c. 4.* imò verò, inquit, nisi lagena defecisset, occidissemus te. vid. Val. M. *in ejus vita l. 1. c. 2.* cui alios adhuc duos casus Dionysii & Pisistrati addit. d. Auth. Tertio etiam Dd. ampliationem ponunt in eo, qui licèt expertus, se in ebrietate expositum delictis, v. g. homicidii periculo, nihilominus culpa non propria sed alterius inebriatus delinqueret, ut hic planè quoad ebrietatem non sit puniendus: ita Covarruv. *clement. si furiosus. p. 3.* cum aliis quos citat. Quod si levissima tamen fuerit ebrietas, vix est, ut illa profit ad pœnæ lenimentum: quia cum homo sit mentis compos, etsi ob vini vel potûs calorem exultet, (modo non ad minimum propè ad mentis exilium accedat) ei non parcitur, ut neque minima ira excuset, *l. si non convitiu. C. de injur.* ita etiam Bart. *in d. l. datâ operâ. v. nunc. de 3. C. de iis qui accus. non pos.* Angel. *tr. de malef. verb. scienter & dolosè. num. 17.* Johan. Baptista Cæsar. *p. 3. consil. 55. per tot.* Sicque prius adductam ordinationem Dicast. Wurtemb. de levissimâ tantùm vel affectata, non autem de magna & enormi ebrietate loqui adductum sup. quod dicit etiam Harpr. *§. non solum. 11. Inst. de injur. n. 17. & seqq.* add. Schrad. *tr. feud. p. 6. c. 3. n. 25.* Deinde hoc nostrum limitatur quoque in eo, qui, dum inebriatus deliquit, effectus deinde mentis compos de facto gloriatur, quæ jactantia facit ut ratum habere actum videatur, nec proinde LL. misericordia,

D

di-

dignus. vid. Petr. Greg. in l. 29. c. 13. num. 14. & l. 39. c. 8. Tertio limitationem patimur in eo, qui sibi proposuit, quod velit occidere Titium, & hoc ebrius factus perpetraverit, ita Ludov. Molina, *lib. 3. tit. 3. Disp. 38. n. 5.* adde Nob. Dominum D. Bechmannum, Patronum atque Præceptorem mihi colendissimum, in Comment. suo ad *pand. cit. de pæn. obs. 86.* Nec quartò excipitur is, qui sciret, quod in ebrietate sibi planè non possit temperare, sed vel alios percutiat, & offendat, tunc ultimò etiam is supplicio non obstante ebrietatis exceptione afficitur, secundum modò adductam doctrinam Nob. Dn. Bechm. *obs. seq.* quod etiam per aliquod Lipsiensium præjudicium confirmat: prout in hujusmodi exceptionis remotionem in casu homicidii reum præjudicio defendit Magnif. Dn. Richt. *part. V. cons. 6. num. 43.*
So ist doch nicht im geringsten erwiesen / daß ihr den Vorsatz gehabt/eben zu dem Ende euch mit der Trunkenheit zu beladen / damit ihr dessen Todschlag begehen / und hernach desto eher entschuldigen möchtet/den die acta weisen ein anders. Illa tamen limitatio, quam aliàs quidam adducunt de ebrio, qui datâ & præmeditatâ operâ talis est factus, multam adhuc patitur difficultatem, quod pro eo i. fit præsumptio, se nolle metipsum perdere, nec alium offendere; quod autem verisimile non est, nec falsi speciem habet. Deinde, quod, utpote ebrius, habeat mentem abalienatam, verè enim ebrius ignorat quod agit, unde ajunt: Einem ehrlichen Mann wäre ein ohngesehrtes wol für gut zuhalten. vid. Menoch. *de arb. jud. q. 2. cent. 3. cas. 326.* Hæc omnia absque ulla exceptione fallunt in ebrioso, quia ex vitioso proprio habitu & consuetudine quadam, sciens prudensque inebriatur, der sich arm/franck/ und in die Hölle vollsäußt/ qui si delinquit, pœna ordinaria punitur, maximè si consueverit esse rixosus, & excitare turbas, neque ignoret, se ebrium tali vitio laborare: quia tunc ebrietas censetur ad casum destinata, & proinde delictum non excusat, sed illud magis aggravat, Einer der seine Unarth weiß/und doch trincket / esse in dolo videtur. vid. Menoch. *l. c. cas. 326. num. 9.* Schrad. *de feud. part. 9. c. 4. num. 99.* Geil. *2. obs. 110. num. 24. seqq.* adde Besold. *ibes. pr. bic. & in 17. de homicid.* Multum E, interest, an quis præter opinionem, ob

ob cerebri imbecillitatem, & aliquando, an v. habitu quodam
& perversâ quâdam consuetudine frequenter inebrietur: Nam
quæ fieri ignorance solet ebrietas, minus est vitiosa, quam
quæ ex quotidiano ferè more, siquidem illa semel, hæc semper
rationem perturbat, ita Gail. d. l. n. 29.

Pos. 3.

Ebrietatem quoque respuere
συναλλάγματα ἐκείσια, seu pacta & con-
ventiones voluntarias.

Ἐκείσια.

UT *συναλλάγματα ἐκείσια*, seu delicta verè ac formaliter ab
ebriis non comittuntur, quod cum electione seu dolo fiant,
ita & alia & civilia negotia seu conventiones ab ebriis initæ e-
runt nullæ. Ubiunque enim deficit consensus, ibi & nihil re-
ctè contrahitur, cum hoc præcipuè ex principiis humanarum
actionum dependeat, quorum potissima sunt potestas & vo-
luntas. Voluntatis vero principia sunt facultas intelligibilis
seu cognoscitiva, & appetitus, quæ duo quoque consensum
constituunt, cum voluntas & consensus pari ferè passu ambu-
lent. Quemadmodum igitur consentire, adeoque & pacisci
vel contrahere potest homo facultate cognoscendi & appe-
tendi præditus; ita non consentiunt illi, quibus aliquid facul-
tati huic cognoscendi contrarium accidit, quod in ebriis con-
tingit nescientiâ & ignorantia gerendorum negotiorum, quip-
pe quæ frustra & inutiliter agunt, ob defectum facultatis in-
telligibilis seu intellectus, qui ebriis per mentis abalienatio-
nem planè abripitur, ut adeoque voluntas & consensus omni-
nò naturaliter desint, planè ut etiam hîc ebrius furioso assimi-
letur rectè. Licet enim in actu primo habeat intellectum &
voluntatem, tanquam essentialia consensûs propria, illis tamen
destitutus est in actu secundo, ut merito consensus, & per con-
sequens obligatio illi denegetur. vid. Magnif. Dn. Struv. *Exerc.*
6. 16. 37. in fin. ubi præjudicium quoque Coll. Jenensis adducit,

D 2

de

de anno 1614. M. Jun. Da ihr daniabls mit einem Trunct beladen
gewesen/ und nicht gewußt / was ihr gethan. So send ihr dem
selben / was da zur Zeit eurer Mühlen halber versprochen worden/
nachzuleben nicht schuldig. B. N. W. Et quanquam insania
in ebrietate contingens brevior sit, quia ex simplici vapore
provenit, longè tamen major existit, quam ea, quæ ex simplici
ac naturali humore melancholico excitatur: in hac enim levi-
ter aliquando, & circa pauca quædam ratio errare conspicitur;
at in ebrietate adeo perturbatur & confunditur, ut rectè Plato
testatus sit. 1. de leg. in fin. ebrium puero similem effici: secun-
dum illud vulgare: verum non audiri, nisi à tribus hominum
generibus, pueris, ebriis, & insanis, quod desumitur ex doctri-
na scribentium in l. possessio, 1. §. adipiscimur, 2. de acquir. poss.
Si vero fortè contractus fuerit ab ebrio celebratus, ipse nullus
erit, Rip. in l. is cui bonis, 6. de V. O. quia nec quicquam agere
potest, quod homini tantum sanæ mentis permittitur, Rip. in
l. generaliter, ult. C. de revoc. donat. & si actum prudentem fece-
rit, ex proposito fecisse non est dicendus, Paul. Zach. quest. me-
dico-leg. lib. 2. tit. 1. q. 11. num. 30. Ex quibus insuper fluit, ebrium
pariter ac furiosum & infantem, & hujusmodi generis homines,
in integrum restitui posse. Nec in eum opponi potest, quod
is suam turpitudinem allegans non sit audiendus, cum hoc in-
telligendum sit, ubi hanc allegans de lucro captando conten-
deret; secus enim est, si ut ipse damnum evitet, contendat, quo
casu ne quidem per talem consensum sic improvidè præstitum,
offendi seu lædi potest. vid. Joh. Mauritius, S. C. M. olim consil.
nec non ad Christianissimum Regem Legatus, in tr. de in integr.
restit. c. 394. Item ex his sequitur, quod ebrius propter defectum
consensûs matrimonium nequeat contrahere, Socin. conf. 47.
vol. 3. B. Arum. Exerc. 12. tb. 8. Dn. Christ. Ph. Richt. quest. misc. q. 14.
Neque etiam propter eundem defectum in testimonio adhibe-
ri testis, cum nemo dicat testimonium, nisi jejunus, c. 1. §. gl.
in verb. jejun. x. de test. multo minus testamentum facere, quod
si fecerit, nullum est. Quod ad ebriosum attinet, cum ille
videatur ab homine sanæ mentis distinguendus, idcirco illum
omnia suo arbitrio gerere posse Dd. communiter cen-
sent,

sent, quæ ceteri sanæ mentis gerere possunt. Ripa tamen & hunc à testimonio dicendo repellit, nec absque ratione, quippe cum ii, qui frequenter inebriantur, licet actu tales non sint, sed saltem ebrietati student, memoriam amittant: ex multa enim potatione frigidi morbi plurimi pullulare solent, inter quos præcipuum locum tenet, ac frequentior apparet fatuitas & memoriæ lapsus, quod præter experientiam testatur Plin. lib. 14. hist. nat. c. 22. & Macrobr. in somn. Scip. lib. 1. c. 12. ut planè ei curatorem esse dandum velit Rip. in l. is cui bonis, 6. num. 24. de V. O. quod ex eadem causa mens frigeat, adeoque ad propria agenda minus sufficere possit. Et imò prorsus in eo, qui furiosus in frequenti ebrietate evadere solet, ita ut uxor ex eius percussione de vita periclitetur, locum habere divortium, decisum fuisse in Curia Archiep. Neapol. testatur M. Anton. c. 12. n. 12. Sed de hac materia videri imprimis potest Baptist. Cas. conf. 55. p. 3.

CLASSIS IV.

Affinia, potiones & poculorum varias species exponens

Pos. 1.

Obstagiolorum & immoderatarum
adbibitionum abrogationis
eandem esse impulsivam.

ωεγαταστην.

Εκ θεοτε.

Obstagia sunt pacta, quibus fidejussores promittunt, se debitore non solvente, cum tot ministris & equis, quot in tabula sc. cautionis fuerint expressi, ad certum hospitii locum venturos, neque inde discessuros, donec creditori satisfactum, vid. Bes. ib. pr. voce. Leistung. Ludvv. Diss. ad Inst. 12. ib. 7. in fin. Magnif. Dn. Struv. Exerc. 47. ib. 41. Hæc in eventum primò suo sub prætextu quidem satis bonum inter Nobiles

præcipiè introducta fuerant, ut debitores metu hujus, tanquam
pœnæ cujusdam contractui additæ, solutionem eò citius &
commodius præstarent, eoque diligentius de aliis satisfactio-
num remediis ita detenti cogitent, quod constat, admodum som-
nolentos esse debitores liberos. Ob quod etiam Constitutio-
nibus non saltem particularibus provinciarum; (præprimis Sa-
xonum, dicente Meibomio, *ad origines Marcan. f. 39.*) sed Impe-
rii universalibus approbata sunt, ut in Camera sæpiusculè de
iis decretum fuerit, quod testatur causa Baden contra Baden/
29. Maj. anno 1544. Daß Marggraf Ernst den Unkosten solcher
Leistung halben erlitten / zu erstatten schuldig. It. causa Detsin-
gen und der Gemeine zu Bühl / contra Spittalmeister zu Pfor-
tenheim / anno 1566. vid. Gail. 2. obs. 45. num. 2. Sed uti hæc pæ-
na per se ludicris valdè naturalibus sunt induta, ita finem suum
facilè mutabilem mox variarunt. Etenim reos tam principa-
les, quàm accessorios adeò premebant, ut sumptibus gravissimis
exhausti ad extremam sæpenumero inopiam redigerentur,
quod testatur præcipuè Frater Joh. Pauli, *in cr. Schinuff und
Ernst. Von den Büchern. c. 261.* quia, ut docet Hering, *de fidejuss.
c. 7. n. 75.* obstagiorum immanis ferè gravitas adeò excreverat,
ut Alemanni nostri tum temporis semel immissi in illa, tanquam
antipodes diem pro nocte habuerint, h. e. ut Tacitus. *l. 16. Annal.
c. 18. n. 1.* diem per somnum, noctem officiis & oblectamentis
desideratissimis, in summam Reipubl. perniciem, nocivumque
reorum exitium & damnum transegerint, cujusmodi pessimos
effectus plurimos extraxit Dn. D. Tab. *in disp. sua, de Jure ob-
stag. in Constitutionem Holsatie provincialem.* Planè ut demùm,
in sumptuosissimas pariter ac luctuosissimas heluationes & cra-
pulas evaserint, docente Col. *proc. execut. part. 1. c. 8. num. 88. &
seqq.* per quas & mentis inducitur exilium, & omnium libidi-
num provocatur incendium, *c. venter. 5. dist. 35.* Propterea
universali Imperii Constitutione obstagiorum usus prius ap-
probatus, tandem omninò fuit abrogatus, in der Policey Ordn.
zu Franckf. *de anno 1577. tit. 17. rubr. Von wucherlichen Con-
tracten.* cuius tenorem addere non pigebit: *Wiewohl auch
in des H. R. R. Policey-Ordnung anno 1548. in Augspurg*
pu-

publicire/sondere Maß und Ordnung gemacht/wie es zu halten / da
güte Verschreibung auff Bürgen / in Leistung zum mahnen gestelt:
Diemell aber seithero vielmahlen erfahren/ daß solch Leistung zu viel
Mißbrauch/und die Bürgen so wohl / als die Hauptschuldiger dar-
durch in äufferst Verderben gesetzt / und also auch den Gläubigern
selbst/da ihnen damit nicht geholffen / noch bezahlt werden kan / zum
Nachtheil gereichen thut. So wollen wir hiermit die Leistung in
künfftigen Gült oder Schuld Verschreibungen ein zuverleiben gän-
lich verboten haben. Quamvis in quibusdam partibus Imperii
veluti inter Nobiles Holsatiæ, adhuc hujusmodi conventiones
esse licitas velint quidam, per *Instrum. Pac. Cas. Suec. art. 8. in fin.*
Ob eundem abusum & scandala publica pariter obstagia evulsa
penitus sunt, & in terris Thuringiæ, saluberrimis constitutioni-
bus Ducum Sax. imprimis pio Zelo Illustrissimi Herois ac sin-
ceræ pietatis Electoris Sax. Augusti, &c. publicè promulgatis
prohibitoriis, per omnes provincias & territoria, quibus tum
imperabat, prudentissimè providente, ne creditoribus in po-
sterum ibidem fidejussores ad obstagia requirere liceret, neve
requisiti sese sisterent, scituri, ingressis obstagium, pro repetitio-
ne expensarum, damnorum & interesse, denegatum iri jus exe-
cutionis adversus principales debitores, prout patet ex *Novel.*
Constitutionibus, const. 22. §. Wir wollen auch das Einreiten. *part. 2.*
Adiri de hâc materia potest præter alleg. *Dd. Myns. 6. obs. 57.*
Geil. de pac. publ. c. 2. Moller. 3. semestr. 30. Berlich. 2. concl. 38.
Carpz. Jur. for. p. 2. const. 22. pen. & ult. Wehn. obs. pr. voce, Lei-
stung.

Pos. 2.

Ob eundem luxum inhibentur,
quoque Cænipetarum frequen-
tes illæ visitationes.

Ex Jectis.

Sandionis erat olim inter societates Nobilium in tornea-
mentis, bey denen Thurnier. Gesellschafftern/ ne domicilium in
ci-

civitatibus habentibus intra muros, liceret ad torneamenta accedere, (salvâ tamen Patritiorum Nobilitate, hoc in casu Imperatorum Constitutionibus singulariter privilegiatâ) sed civitates averfantes ruri degerent, quod etiam hodiè tam in Germania, quam in Gallia apud eosdem moris esse plerunque videmus; vel quod extra urbes ruri sibi Reges esse videntur, dum adorantur à suis villicis, quæ ratio est Tiraquelli, *de Nobilit. c. 2. n. 62.* Vel quod maxima feudorum pars ibi consistat, & ut præprimis falsum in civitatibus ob exercendam fortè mercaturam, (quippe quæ ecclipsin quasi illorum Nobilitati super inducit) de se conceptum evitare eò cautius possint, quæ motiva, admodùm laudata & approbata Limneo, est d' Estienne Pasquier, *li. 2. des recherches de la France. c. 15. p. 163.* quia ruri corpus exercitiis conservari, ut in civitatibus deliciis, apprimè est aptum, cum hæc facilè admittant otium & vitia. Nec dubium sanè est, quin recentibus tum dictarum Societatum constitutionibus generalibus, quas Henricus Auceps tulerat, easq; Limneus recenset, omnia ordine & honestè iis fuerint. Postquam autem per multa jam hinc tempora hæc torneamenta intermissa fuerunt, (de quo anxie conqueritur Reinhardus Comes à Solms/in *Beschreibung des Adels fol. 7.* ubi Principes nostros eorum revocationis admonet) ex eo in illis constituti honestatis articuli per contrariam statim, & irrationabilem planè consuetudinem coeperunt desuescere; Dum passim Cænipetæ, vernaculè, *Burstreuter/Zapsenbuben*/invitatis etiam visitationibus student, indiesque alienis inhiantes quadris, conventûs omnes honestissimos, ob sponsalia fortè, nuptias, nativitatem, aut exequias ab honestissimis institutos, cumulatè & gregatim pervagantur, omnes insuper in unum directi, inibique tantâ cum temeritate, in visitati summam sæpè perniciem, ac convivarum, præsertim fæminini sexûs, pessimum scandalum, epicuros prorsus agunt, ut nî Magistratus hujusmodi furiis medicinam ponat, & sinceram tandem partem tractum iri, vaticinetur. Limn. *in Jur. Publ. lib. 6. c. 5. n. 68.* Soli igitur Saxones, ob usum fortè frequentiozem, Cænipetarum appetitûs interitum volunt in der *Sächs. Policey-Ordnung. c. 20.* ubi primùm Nobilium hu-

huiusmodi visitationum, des unhöflichen Umbreitens / eorum-
que effectuum fit mentio, & paulo post abrogationem ponunt:
Wenn denn hierdurch manchen ehrlichen Mann in seinem Hau-
se / bey dergleichen Ehrensachen nicht wenig Ungemach gezogen
wird / auff solche umbreitende Gesellschaft auch mehr gewendet
werden muß / als auff die einladne Gäste / welche neben dem
Hauswirth vor solcher Gesellschaft oftmahls nicht gnug sicher
sind / solches aber nicht ein geringer Schaden denen auff dem Lan-
de wohnenden vom Adel / und an sich selbst dem Adlichen Stand
zur Verkleinerung gereicht: Als können wir solch umbreiten durch
aus nicht verstaten / wie wir dann dasselbe hiermit gänzlich ver-
bieten thun / also und der Gestalt / daß hinfüro keiner / so nicht
zu solchen Zusammenkunften ordentlicher Weiß eingeladen / bey
denselben sich finden / oder betreten / auch da sich einer oder mehr / so
nicht invitiret / anzugeben unterstehen würden / von dem Haus-
wirth keineswegs auffgenommen werden soll: Subjicitur de-
nique pœna vel pecuniaria 100. Thaler aut magnâ hanc inopiâ
non permittente, carceris 14. dies. vid. Bef. Tb. pr. voce,
Wurstreuter.

Pos. 3.

Philtrum alicui adbibens, punitur arbitrariè.

Ἐκθεσις.

Philtrum seu poculum amatorium describimus potionem ex
herbis aliisque rebus, ad excitandum amorem alicujus viri
vel fœminæ confectam, Gallis dicitur, poisons pour faire ai-
mer, vernaculè. Lieb-Träncklein. Hôc quidem nonnunquam
conciliatur amor; Binsfeld. *de malef. fol. 427.* Sed ille furiosus
est, unde ad insanix poculum tanquam speciem refert amato-
rium Farin. *pr. crim. tit. de homicid. q. 122. num. 91. part. 2. tom. 2.*
juxta illud Nasonis:

Philtra nocent animis, vimque furoris habent.

Et Politiani:

Nec qui philtera bibit, nimioque insanus amore.

E

Sed

Sed ad scopum. Sanè per Legem Imperatoris Marciani *ejusdem 3. ad L. Cornel. de sic. & venef.* qui venenum necandi hominis causâ saltem fecerit, vel vendiderit, vel habuerit, non arbitrariè sed capite ordinariè plectitur. At vero philtro ita amorem alicujus conciliaturus per intrinsecam veneni naturam mortis periculum non poterit non prævidere, adeoque in dolo esse. Verùm quoniam in criminalibus mitior semper sententia est arripienda, & delicta ex animo tantum judicanda; ita ipse Imperator Marcianus hîc in lege sua decisionem præbet, capitaliter eum tantummodò coërceri, qui circa venenum malum animò ad necem directò & dolosè versatur, quod in philtro in alium utentibus finem duplici ratione fallit. Quia primò in tantù animus nocendi aut necandi non adest, ut potius amans contrariâ laborent mente, & animi quâdam desipientiâ ac ægritudine pulchritudinis alicujus imagine perturbetur, Paul. Zach. *d. l. L. 2. tit. 2. q. 10.* & idcirco quia amor est passio vehementissima, & cæteris perturbationibus longè vehementior, ut in *Nov. 74. c. 4. pr. Boer. decis. 24. n. 75. Alberic. in diction. verb. Amantes. Farin. d. l. 79. Mant. de conject. tit. 19. l. 11. num. 14.* amantem in delictis non modò mitius puniri vult Clar. *l. 5. q. 60. num. 10.* sed etiam totaliter excusat Chast. *super consuet. Burgund. fol. 39. n. 12.* ubi se vidisse ait in facti hujusmodi contingentiâ, quodammodò excusatam mulierem, quæ receptaverat res furtivas ab amasio suo; It. in quodam, qui fecerat sortilegia propter amorem; & alio, qui libellum famosum ejus amore captus contra puellam publicaverat, ita judicatum esse docet Clarus, *d. l. vid. etiam. Magnif. Dn. Struv. Ex. 48. §. 10. num. 2.* ubi planè non committi delictum ait à melancholico, præterque alleg. Dd. adduxit etiam Paul. Zachiam, *c. l. L. 2. tit. 1. q. 9.* qui ipse expressè amantes inter insanos & melancholicos refert, *l. 2. §. 1. q. 10.* id quod pluribus ibidem probat. Abest ergo in hoc crimine formale seu voluntas occidendi dolosa. Secundò quoque deficit hîc appetitudo necandi in instrumento, veneno, quod in ipsa L. Marciani adductâ diversimodè consideratur, occasione voculæ, mali, voci veneno adjectæ, ex quo Imp. per relationem contrariam excludit venenum bonum, quod, uti illud ad occidendum, ita hoc

hoc ad sanandum paratum esse, docet, & mox præsupposito, no-
men veneni esse medium & generale, quod etiam docet *l. qui ve-
nenum, 236. de V. S.* adde Chirland. *de sortileg. q. 10. num. 4.* Caball.
num. 606. Guibert. *quest. Jurid. c. 16. num. 1.* excludit à pœna le-
gis poculum amatorium, veluti illud mediocritati relinquens,
quasi ex ipsis veneni qualitatibus & doctrinâ medicorum edo-
ctus fuisset, qui præter alias & hanc Imperatoris divisionem, in
bonum & malum, porrò, secundum veneni effectus, id dividunt
in mortiferum, quod vel actu interimit, vel interimendi habet
potentiam, & hominem in manifesto vitæ discrimine ponit; &
non mortiferum, quod insignem læsionem corpori infert, nec
tamen vitæ obest, saltèm sensibiliter, licèt insensibiliter, & in rei
veritate aliàs id efficiat. Hoc non mortiferum Cardanus *Lib.*
1. de venen. c. 26. ad quatuor iterum genera reduxit, in amato-
rium, maniacum, contagiosum & debilitans. Distinctius ve-
ro dispescere videtur sæpius alleg. Paul. Zach. in ea, quæ infan-
tuant, quæ insanire faciunt, (in quibus amatorium compre-
henditur, quod ipse amor sit species melancholiæ) quæ abor-
tum, sterilitatem, aut coeundi impotentiam, vel hujusmodi no-
xios influxus alios & contagia faciunt, ex quibus philtrea confi-
ciuntur, Farin. *in pr. crim. tit. de homicid. q. 122. num. 91. part. 2.*
tom. 2. In hoc E. delicto semper opus erit arbitrio judicis, &
judicio medicorum, ut vel quantitas vel qualitas & personæ
delinquentis, & veneni præprimis, imò & assumentis seu biben-
tis temperamentum, ætas, virium robur ac corporis
dispositio, æquius quodammodò dignosci, & habitâ ita cir-
cumstantiarum ratione vel gravior vel mitior pœna imponi
possit. Quod si hoc poculo porrecto mors bibentis insecuta
sit, et si id porrigens non fuerit in dolo, seu non eo animo dede-
rit, ut is cui datur, isto pereat, nihilominus pœna locum habet
capitalis, quia mali exempli res est, poculo amatorio hominem,
seu marem seu fœminam perire, *l. si quis 38. §. qui abortionis, s. de
pen. Chirl. d. l. 9. 12. n. 13.* Tiraq. *L. connubiali. 14. per. tot. Magn.*
Dn. Struv. Ex. 48. §. 8. Adde Ludvv. *Disp. Inst. 18. §. 5.* Bronch. *cent.*
14. ass. 84.

E 2

Pos. 4.

Pos. 4.

Poculum abortionis porrigentem
mulieri, puniri sub distinctione
partus animati vel inanimati,
jure tantum Canonico non civi-
li, defenditur.

Ex Jecis.

Tantis hæc controversia nodis dissentientium est intricata, ut
quod quis securè verti possit, vix constet. Etenim sunt, qui in
excessu ab hac nostra sententia secedentes simpliciter & indi-
stinctè, s. quis animatum s. inanimatum, s. maturum s. immatu-
rum foetum abegerit, capitaliter in ita delinquentes animad-
vertunt, per rationes, quas affert Harprecht, *in tr. crim. §. it. Lex
Cornel. de sic. §. 7. de publ. jud. n. 46. & seqq.* Sunt iterum alii, imò plu-
rimi, qui sub distinctione partus animati & inanimati, litem ex
utroq; civili & Canonico jure dirimunt. Utraq; non suo qui-
dem sensu, sed ad aliam applicationem directa vera est. Fallit il-
la quoad partum inanimatum, civili, Canonico, & etiam hodi-
erno Jure Carolino, eorumq; rationes pro se adductas satis e-
leganter refellit Harpr. *in d. tr. crim.* Horum vero quoad eundem
partum ex jure veterum civ. non probatur. Lex enim *Divus. 4.
de extmord. crim.* ab iis adducta, generaliter & sine ulla distinctio-
ne partum abigentem non capitaliter, sed extraordinariè coër-
cet, quod id. faciunt *l. si mulierem, 8. ad L. Cornel. de sic. & l. Cicero, 39.
sub fin. de pæn.* quæ ultima, quoad membrum prius ponit quidem
ultimum supplicium, verum rationem ejus esse specialem, osten-
dit insignis locus Ciceronis, ex quo *d. l. 39* desumpta est, quem in-
tegrum ex oratione pro A. Cluentio producit P. Aerodius *l. 2.
decret. sub. tit. ad L. Cornel. de Sic.* *Mulier quaedam Milesis, inquit
Cicero, quod ab heredibus secundis accepta pecunia partum sibi ipsi
medicamentis abegisset, rei capitalis damnata est, neque injuria, quæ
spem parentis, memoriam nominis, subsidium generis, heredem fami-
lie,*

lia, designatum Reipubl. civem sustulisset, &c. Lex insuper si quis 8. c. ad L. Corn. de sic. non loquitur de animato nondum edito, sed de infante jam nato, explicante ita Anth. Thesaur. decis. 12. n. 6. vers. denique miror quam ob causam. Neque denique utramque hanc dissentientium classem juvat l. si quis 38. §. qui abortionis, §. de pæn. ad quemcunque ii sive partum animatum sive inanimatum applicaverint; quia poculum abortionis dans non ratione partus pœnâ capitali afficitur, sed quia mors vel ipsius mulieris, cui tantum abortionis portio porrigitur, vel hominis, cui amatorium fuit propinatum, est secuta, uti genuinum hujus §. expositionem nobis subministrant Basilica, lib. 6. tit. 51. c. 38. ex quibus manifestum est, Jctum loqui de morte non ejus, qui in utero est, sed personæ, cui vel abortionis vel amatorium poculum fuit datum. Ideoque vox mulier, respicit poculum abortionis, neque enim alii, quam mulieri præberi solet: at vox homo, amatorium, æque enim viro ac mulieri propinari consuevit. Et ita etiam sentiunt Menochius, Pedemontanus, add. Magnif. Dn. Struv. Ex. 48. lb. 8. Ponitur E. Jure civ. eum, qui partum etiam animatum per abortionis poculum abegit, capitaliter non puniri, per textus non saltem à dissentientibus adductos, qui generaliter omnes de arbitraria saltem pœna agunt, quosque mirè & violenter quodammodo ad suas detorqueant partes: Sed per rationes imprimis, quod nemo L. Corn. de Sic. teneatur, nisi qui hominem dolo malo occiderit; partus verò nondum editus hominis nomen nondum mereatur, per text. in l. in Falcidia 9. §. ult. ad l. Falc. l. cum inter, 14. C. de fideicom. libert. add. Magnif. Dn. Strauch. Dissert. Just. 19. lb. 8. & rationes in positione præced. adductas ex æquitate, quam criminalium executiones spirent. Jure vero Can. & civ. novissimo Ord. Crim. Car. V. distinguitur inter partum animatum & inanimatum, quod discrimen etiam notatur in S. Codice Exod. c. 21. v. 21. & seq. uti textus hujus expositionem tanquam approbatissimam juxta versionem 70. Interpretum communiter sequuntur, quamvis nonnulli, quod ibi de partu animato vel inanimato mentio nulla fiat, dissentiant. Canones vero hanc distinctionem probant in textu inevitabili c. Moyses, 6.

caus. 32. q. 2. c. sicuti, 10. d. c. 32. q. 2. Ubi partus tamdiu homo non re-
 putatur, donec elementa confecta suas imagines membraque
 suscipiant, atque ita partus formatus fuerit. *it. in text. c. si aliquis*
§. X. de homicid. ubi expressè dicitur, quod is, qui mulieri præ-
 gnanti poculum dederit, quo minus potuerit soboles nasci, ut
 homicida puniatur. *it. per text. c. sicut ex literarum, 20. sub fin. x. eod.*
 ubi disertis iterum verbis inter abortum ejus qui vivificatur, &
 qui vitam non adeptus erat, distinguitur. Nec aliter sentit Imp.
 Car. V. in Const. crim. art. *Straffe derjenigen / so schwangern*
Weibsbildern Kinder abtreiben, 133. ubi vir dolo malo partum
 abigens pœna gladii punitur; Mulier vero ipsamet sibi partum
 abigens, in profluentem aquam projecta suffocatur. *Diss. Ba-*
chov. ad Wes. bic. & apertissimè ad Treutl. vol. 2. Diss. 32. tb. 5. tit. 5.
 putans eam distinctionem esse potius Theologicam, quam ju-
 vis civ. Et hæc distinctio tandem etiam in foro Saxon. obtinere
 cœpit, ut is, qui partum animatum abegit, ultimò supplicio, qui
 inanimatum, arbitrariâ pœnâ, seu relegationis seu fustigationis
 puniatur. *Const. Sax. tom. 2. p. 4. q. 47.* Wenn vorsehlich / n. 1. & seqq.
 eandemque distinctionem confirmavit Aug. Elect. *Nov. p. 4.*
const. 4. Quò autem & quantò temporis spatio partus vitalis
 & animatus videri possit, toto cœlo inter se dissidentes semper
 opiniones exstiterunt. Nos brevitati studentes, intra quam
 hæc pagellas coarctandas duximus, aut Hippocratis sententiæ
 adhærendo, quod diebus 30. in masculis, in fœminis 42. partus
 sit formatus, adeoque etiam vitalis, quomodo concludit Ga-
 len. 15. *de usu part. c. 5. cl. 1.* aut medium eligentes Paul. Zachia,
 supra 60. diem masculum & fœminam semper pro animato ha-
 bendum esse partu: Aut receptissimam denique & pragmati-
 cam sententiam Aug. Elect. *in Nov. p. 4. const. 4. §. 1. vers.* und sol-
 ches mag unter der helffe nach der Empfängnis geschehen. sequen-
 tes ex hisce executionem faciendam esse censemus, *Berl. concl. 8.*
p. 4. n. 22. Magnif. Dn. Struv. *Ex. 48. tb. 28.* Quod etiam procedit,
 licet ipsa mater poculum abortionis sumserit, & abegerit par-
 tum, ita ut pœna L. Corn. de Sic. non autem Pompejæ de par-
 ricid. locum habeat, per rationes, quas plurimas adducit *Berl.*
all. l. v. 24. & seqq.

Pf.

Pos. s.
Mulieri non gravidæ conceptionis
poculum, nisi exinde mors se-
quatur, porrigere licet: Præ-
gnanti vero & graviter decum-
benti, ex consilio medicorum,
quamvis periculum sit, ut mu-
lier mortem evadat, abortio-
nis poculum tradere vix lice-
bit.

Exposit.
Tres aliâs modos ponunt Casuistæ; quibus abortus fœtus
procurari solet: Impediendo nempe, ne fœtus concipiatur,
procurando nimirum, ut fœmina post concubitum fiat sterilis;
ut fœtus jam conceptus & animatus excludatur; tertio, ut
fœtus jam conceptus, sed nondum animatus projiciatur: qui om-
nes, prout in terminis accipiuntur, dictis sub pœnis graviter
& severè prohibentur, quorumque primus maximam ferè par-
tem & vix sub ulla exceptione impediens fœtus conceptionem,
contra justum naturæ ordinem, atrocitate suâ si non vincere
cæteros, certè par iis esse potest, ut exinde ut homicida talius-
modi delinquens puniatur, per text. expressum, *in c. si aliquis. x.
de homicid.* ut in ampliacionis planè gradu hoc etiam in mu-
liere, id in paupertatis medelam faciente procedere doceat
Felin. *d. c. 5. x. de homicid.* vid. Azor. *Inst. moral. p. 3. l. 2. c. 4.*
Damhuod. *in pr. crim. num. 73. n. 2.* Licèt receptiorem in praxi
sententiam de pœna aliqua mitiori & extraordinaria dicat
Berlich. *concl. 9. p. 4. n. 19.* quod quis hoc in casu non verus ho-
micida reputetur, sed tantùm impropriè, & consequenter pœ-
na

na homicidii ordinaria locum non habeat, quod id. in conjugibus vult esse text. in *c. aliquando, 7. caus. 32. q. 2.* quia sterilitatis pocula sibi ex libidine procurantes, non conjuges, sed potius fornicarii reputentur. Sed hoc obiter. Contrarius planè & inversus est casus, si conceptionis poculum, sterili alicui ventri, ut gravidus fiat, tradatur, quod uti bono nec sinistro fine datur, ita si exploratâ prius potûs substantiâ, & à medico præsertim, fiat, ac maximè probabiliter nullus de morte metus adsit, impunè id licebit. Tusch. *tom. 8. præct. concl. lit. 2. concl. 69. num. 4.* Farin. *in pr. crim. p. 4. tit. 14. q. 122. num. 200. & seqq.* Pharmacopolas interim, & similes, qui temerè ac sine medicorum præscripto hujusmodi potionem adhibent, unde mors facile sequi potest, hâc sequutâ ordinariâ homicidæ pœnâ teneri: alios v. id conantes non hâc ordinariâ sed extraordinariâ relegationis puniri, volunt Dd. per *l. 3. §. 2. in fin. ad l. Corn. de Sic.* vid. Ludov. Molin. *tr. 3. Disp. 27. num. 8.* non obstante, quod factum sit mali exempli, contineatque temeritatem ac culpam juridicam; nec malo tamen, ut abortionis aut amatorix potionis, sed fine sua quidem intentione bono. An vero alio iterum casu à muliere jam tum graviter prægnante in salutem ejus suasu medicorum per quandam potionem abortionis fœtus abigi possit, quæstionis est conscientiosissimæ, ut cum Socino, Covarruvia, Thesaurio aliisque affirmativè decidi vix patiatur, juxta Felin. *d. l. num. 1. vers. quid autem de muliere prægnante.* qui eam indecisam cujusvis cogitationi relinquit. Multum quidem, in hisce casibus medicorum judicium valet, ast nec pauca in conscientiam, cui pleraque relinquenda, incidunt. Dicerem itaque ex Jac. Menochio *l. 2. arb. jud. cent. 4. cas. 357. num. 29.* & passim. Prosp. Farin. *pr. crim. p. 4. tit. de pœna poculum dantis. 24.* id tanquam à peccati labe vix immune, non esse licitum, in foro præprimis conscientix, quando ut plurimum partus hâc potione abigendus animatus fuerit, quod non sint faciendæ mala, ut bona eveniant, sic Johan. de Neap. Anton. Sylvest. Navarr. Armilia, *in verb. abortus. & homicidium:* Quod quidem intelligi velim de eo, quando potio ex sua vi ordinata, esset ad abortum, vel ad interitum, aut damnum fœtus, etiam si pro-

prodesset matri, nec detur ex intentione foetum occidendi, quod satis sit eam ordinari ex sua vi ad ejus interitum; nec ideo procuranda salus & vita unius cum alterius interitu, uti docet Cordubensis, *lib. 1. q. 38. dub. 3.* Ergo graviter periclitanti gravidæ per alia remedia, indirectè fortè parrûs periculum minantia, mulieri vero salutaria, ut per emissionem sanguinis, aut pharmacum humoris purgativum, aut per emplastrum doloris lenitivum ad ejus conservationem, succurrere licebit; cum hoc sit tueri principaliter saltem vitam matris, non per se interitum foetûs quærere. Quod si hoc ipsa medicorum tamen consilio facere conetur, impingens nihilominus in conscientia dictamen temporali pœnâ in foro quidem externo excusabitur: aliàs absque ordinario consilio pœnâ aliquâ mitiori punietur, uti sentit Berl. *d. l. n. 45. in fin.*

Pos. 6.

In propinantibus venenum conatus quoque Jure civili punitur pœnâ Legis ordinariâ.

Ενδεος.

NON omnia delicta atrocita esse æqualia, neque idem pœnæ etiam mortis genus, pro omnibus esse statutum, sed quædam esse longè graviora atque atrociora, quam alia tum ex objecto, tum etiam ex circumstantiis, per se cuilibet notum est, & consentiunt *c. consideret, de pœn. dist. 5. l. aut facta ff. de pœn. quæ transcribitur in c. aut facta: de pœn. dist. 1. & aliis juribus.* Certum itidem est, actûs alios, quibus attentatur crimen atrox, pro quo pœna mortis pariter atrox sit statuta, quosdam esse proximos, ut consummatur immediatè delictum; & quosdam remotiores: Et quod hujusmodi actus & conatus indistinctè vel in atrocissimis delictis non puniantur, prout in terminis distinguit Lud. Molin. *ib. III. tr. 3. disp. 24. n. 5. seqq.* Quo enim plus actus aliquis vel conatus seu attentatio nocuerit, nocere vere ipsa potuerit, eò gravius etiam est delictum non consummatum

F

tum

tum, & majori consequenter pœnâ dignum. vid. de pœna conatûs Mag. Dn. Struv. *Ex. 48. th. 5. per rot.* Ut vero LL. nostræ sunt norma judiciorum, ita hæc in thesi saltem & ubi jus non est expressum valent. Legis itaque decisio hoc casu sub hac distinctione capienda venit: Aut enim lex expressè imponit pœnam ordinariam, pro eo delicto statutam, ei, qui illud saltem attentaverit, nec absque ejus etiam consummatione secutus fuerit effectus, an non; In iis atrocioribus delictis, in quibus jura certam pœnam attentanti non expresserunt, licet illa non consummaverit, pœna pro attentatione talium delictorum est arbitraria: quæ etiam, si lex vel consuetudo non habet, ut sit infra mortem, à judice pro modo circumstantiarum in mortem usque extendi potest. Lud. Molina, *d. l. num. 7.* Secus si certa pœna à Lege fuerit expressa, quo casu servanda, utiq; lex erit, ac delictum saltem attentans ordinariè puniendus, id quod usu venit hoc nostro casu, per *l. Lege Corn. 1. §. præter. 2. ad L. corn. de Sic.* quæ lex eandem pœnam ordinariam ultimi supplicii statuit ei, qui hominis necandi causa venenum modo confecerit. Majore autem ratione tenebitur eadem pœnâ, qui illud ad id emerit aut acceperit. Ex quo certè apertè colligi videtur, solam attentationem, etiam conficiendo venenum, aut illud alteri tradendo, ut eò interficiat, puniri mortis pœnâ, quod id. vult. *l. ejusdem 3. d. t.* Ex eò forsitan, quod veneno aliquem extinguere gravius sit, quam necare gladio, cum illud minus præcaveri possit, *l. plus est, 1. C. de malef. & math. Giph. l. 4. Disp. Jur. Civ. 49. th. 62.* & venenum sit nocentius ferro, ut etiam exinde Præsides veneno necandi jus habere negentur ab Ulp. in *l. 8. aut damnus, §. vita, 1. de pœn.* Imò LL. adeò ab hoc delicto abhorre videntur, ut in justitiæ executione veneno uti nolint: reus enim ad illud assumendum condemnari nequit, Paul. Zach. *d. l. 2. t. 2. q. 1. n. 8.* Et venenantes ut proditores habet Bald. in *l. Nemo clericus, c. de sum. Trinit. & fid. cathol.* ita ut tales immunitate Ecclesiæ non gaudeant, Caball. in *tr. de omn. gen. homic. o. 583.* Novissimâ sanè constitutione Carolina venenarius latroni æquiparatur, & rota contunditur. Sin famina fuerit, suffocatur aquis. Interdum etiam in terrorem aliorum vel ad lo-

locū supplicii trahæ illigati equis pro more raptantur, vel candentibus forcipibus semel aut pluries pro personæ conditione & qualitate delicti ustulantur, *P. S. D. art 130.* Jure Sax, vivi concremantur. Nec tamen ordinariâ hâc venenatorum occidentium pœnâ tenetur, ut olim necis causa venenum tantum conficientes, si mors nondum est infecuta, sed ex recepta hodiè consuetudine extraordinariè arbitrio judicis coërcentur, ut tradunt *Dd. communiter, hic.* Cæterum ut Principes à venenosorum poculorum periculo eò securiores essent, introductum, ut in plerisque Principum aulis potum ipsi à manu Mareschalli, vel alterius cujusdam ministri offerentis non accipiant, nisi prius ab offerente fuerit degustatus, quod vulgò vocant, *Credensen* quo saluberrimo imò antiquissimo remedio sanè fit, ut etiam ministri, in majus Principum consilium & securitatem certiores, cautiore reddantur, quippe qui hâc ratione, ne prægustando in propria viscera sæviant, majorem in indagandâ qualitate potûs solertiam adhibent. Vocantur hi aliàs *Pocillatores, Pincernæ, Prægustatores*, quali hodiè officio præprimis in celebratione Curie Imp. fungitur *Bohemus*, qui primum Imperatori potum porrigere tenetur, videlicet vinum aqua permixtum, *A. B. c. 27. §. 25.* quod ex præcepto Salomonis, *proverb. c. ult. vers. 4.* conjectura labili deducit *Nolden, de Nobilit. c. 8. n. 78.* Potius enim ex consuetudine & consilio medicorum ob modò præmonitum finem, originem debet, ut testatur *Staphylus apud Athenæum, l. 2. Deipnosoph. fol. 23. editione Græcâ: τὴν τῶ ὀίνου κραιῶσιν μελαίμποδα πρώτον Ἐρεῖν:* vini temperandi rationem primum à *Melampode* (Græco Medico celeberrimo) inventam. Plura de origine hujus potûs & de ejusd. antiquitate vid, eleganter apud *Limn. in J. P. l. 3. c. 8. n. 13.*

Pos. 7. & ult.

Potionem illam amaram, quam sacra pagina notat, *Num. 15. vers. 11. ad finem usque capitis:* non speciem tan-

F 2

tum

tùm fuisse torturæ, sed poenæ si-
mul loco datam.

Ἐκ θεοῦ.

A Quæ illæ sceleris & innocentia, vel juxta versionem latinam Franc. Vatabli, aquæ amaræ execrationis, Bitter versucht Wasser/in Republ. Israelitica adhibebantur eò casu, si uxor aliqua, vel odio vel contemptu viri, vel superbia, vel æmulatione, & Zelotypia, vel lascivia, aut aliâ quâdam protervia, petulantia ac procacitate à viro suo aliena facta, se alii adjunxerit, & cum illo in locis secretis se absconderit tamdiu, donec pollui & inquinari potuerit, & à viro testatò admonita, abque aliorum virorum consortio abstinere jussa, in proposito suo nihilominus obstinatè perseveraverit: nec v. horum per testes, ut ab ipso Zelotypiæ spiritu incitato suspecta, potuerit convinci, potestas marito tandem concedebatur, uxorem hanc adducendi ad sacerdotem, qui adhibitis certis ceremoniis, & diris execrationibus, ex haustu vel portione aquæ, quæ adulteræ amara, castæ v. suavis & innocua erat, uxoris vel delictum vel innocentiam prodidit. Aqua enim illa amaritudinis importabat maledictionem, acerboque supplicio fontem afficiebat mulierem, ut venter intumesceret, & ipsius caderet femur, essetque execrationi apud populares suos. Ex hac solâ Lege Zelotypiæ, quam vocant, *Enfer Beses*/ modum tormentis veritatem inquirendi utpote justum & per tot sæcula in Imperio Romano-Germanico aliisque locis & Gentibus frequentatum, nonnulli defensuri frustra dissentientibus & planè torturam contemnentibus injicere frenum conantur, quasi ab ipso etiam Deo & sacro jure ea olim in Populo Judaico obtinuisset. Nec enim hic Zelotypiæ & adulterii processus in finem tantùm inquirendi veritatem per modum torturæ instituebatur, quo Resp. Israelitica planè non opus habuit. Justitiæ enim administrandæ & flagitiorum comperiendorum in tanta rerum, quæ nunc in mundo, confusione, multa major ratio est, quam erat olim apud Judæos, qui, cum Deus sæpius immediatè, ut in furto Achan, & aliis modis

dis

dis extraordinariis crimina detegeret, magis timebant, ut idcirco neque hæc investigatio simplex torturæ nomen sortiri possit. Deinde tortura adhiberi nequit, nisi quando crimen est vel semiplenè probatum, vel eam vehementia indicia urgent, ut ferè moraliter certum sit, hanc patientem authorem esse. vid. omninò Magnificum Dn. Præsidentem, in *Resolut. LL. difficil. Cod. ad lib. 6. tit. 41.* At v. potionem amaram illam in nudum torturæ finem datam esse asserens in ipsam à Deo tum temporis administratam justitiam hoc modo valdè impingeret; cum quæcunq; ferè & levia hùc indicia suffecisse textus doceat. Si sc. uxor vel non sit deprehensa in facinore, vel testibus argui nequeat, vel nullo modo prorsus ferè lateat adulterium; sed solummodo Zelotypiæ affectu, qui cuidam per se facilè suboritur, maritus laborret. Tertiò, uti tortura non est introducta in pœnam criminis commissi (hoc enim, cum non est plenè probatum, non punitur, per *l. aut damnum. 8. §. nec ea. 3. de pœn. l. pen. de quest.*) sed ut delicti reus efficiatur torquendus: Ita si hoc ad potionem illam amarissimam quis applicaverit, patebit, non tam torturam, quàm etiam pœnam fuisse. Ita enim secundùm Vatabli versionem se habent verba, *vers. 21. & 22. Det te Dominus in execrationem, & juramentum in medio populi tui, cum sc. effecerit Dominus, ut femur tuum dejiciatur, & uterus tuus intumescat. Ingreantur aquæ istæ execrantes in viscera tua, ut intumescat uterus, faciantque dejici femur tuum dicatque mulier, amen, amen.* Tortura siquidem in nudam veritatis inquisitionem instituitur, cum tamen hæc potio in pœnam quoque, sine planè à torturæ diverso, præbita fuerit. Quæstio deniq; innocentes nonnunquam torquet, & atrocissimos sæpè cruciatûs infert; (non omnia enim incommoda in rebus humanis evitari possunt) at vero hæc potio ab innocentibus suaviter & sine noxâ bibebatur; ut simplici iterum torturæ nomine venire nequeat, cum eam pœna semper comitata fuerit, eleganter hoc deducente Ant. Math. *de crim. l. 48. ff. tit. 16. c. 5. n. 1. p. 804.* Wifenb *disp. ad ff. 36. th. 13. vol. 2.* Everh. Speckh. *cent. 3. quest. jur. cl. 4. q. 9. n. 2.* Atq; sic etiam L. B. aliquot poculorum species pro viribus percussis, & candidè hisce pagellis Tibi propinavi, quæ in bonam partem à Te acceptum iri spero, precor.

COROLLARIA.

- I. Non ultra terminos professionis suae Juri nostri evagantur, aut fal-
cem in alienam immittunt messem, dum Jus trahant publicum, nisi
forsan & Juros veteres in eodem peccasse pueriliter dixerimus, &
Impp. nostros accusaverimus, qui idem nobis in Libris Juris civ. pro-
positum ex parte reliquere, partim vero Constitutiones Imperii pu-
blicas voluerunt.
- II. Imperium Romanum sine urbe Roma optimè consistere potest, & di-
ci Romanus Imperator, qui Roma caret, modo succedat alteri Romano
Imperatori, in eadem dignitate & potestate, sive plures sive pauciores
provincias suo sub Imperio habeat. Alioquin nec Valens, nec Arca-
dius, nec Theodosius junior, nec alii successores usque ad Justinianum,
qui omnes Romam caruere, Romani Impp. dici potuissent.
- III. Pontifex, ut populi Romani membrum, in Carolum aequè ut reliqui
ex populo consensit, adeoque quod populo supererat juris & territo-
rii, in eundem transtulit, non solus quidem, sed cum aliis. Non enim
Romani Imperii fragmenta in ipsis erant marsupio, ea ut solus Carolo
concederet.
- IV. Capitulationes nihil detrahunt Majestati Imperatoris.
- V. Imperator potest alicui concedere privilegium, ne alteri suum justum
titulum tribuat.
- VI. Regi Romanorum præcedentia præ aliis Regibus competit.
- VII. Electores habent jus eligendi non jure magistratus sed Majestatis.
- VIII. Electores Ecclesiastici jus votandi habent, etiamsi à Pontifice non
infulati aut confirmati fuerint, nec susceperint pallium.
- IX. Electores seculares præcisè esse debent 18. annorum.
- X. Elector Saxonie, Duces, & tota Domus Sax. privilegiata est, ut ab
eorum sententiis non appelletur.
- XI. Carolus V. Austriam ab omnibus Imperii oneribus immunem de-
claravit, ut Imperium isti tutelam præstare debeat, verbo: in favora-
bilibus est membrum Imperii, in odiosis non item.
- XII. Non est perpetuum, eos tantùm esse Principes, qui non nisi Impera-
torem pro superiore agnoscunt, aut per vexillum vel sceptrum acci-
piunt feuda, aut provincias Principatus titulo insignitas posse-
dent: Sed ex sola persona Principalis dignitas interdum judi-
canda.

XIII.

- XIII. Duces in insignibus utuntur pileo circumdato coronâ superiorè parte apertâ; quo indicatur ipsos esse infra dignitatem Regiam, cum Reges clausas gerant.
- XIV. Duces Württembergenses jugum subinfeudationis Archiducum Austria non amplius agnoscunt, sed ad primam & immediatam formam sunt redacti.
- XV. Satis constat dignitatem Comitum exinde originem habuisse, quod Imp̃. & Reges quibusdam, quos propius & familiarius adhibebant, id nomen honoris tribuerunt.
- XVI. Comites Oettingenses, Landgravii quondam Alsatie facti, Eckensteinios Vasallos agnoscere ceperunt, à matrimonio inter Conradum Comitem Oetting. cum Henrici Landgr. Alsatie filia inito.
- XVII. Quamvis Comites & Barones pari jure in quibusdam censeantur, (quod etiam accidit in Principibus & Comitibus) non tamen pares sunt in omnibus & per omnia.
- XVIII. Vocem semper, in semperfrey, non esse latinam, sed germanicam, haud ineptè defenditur.
- XIX. Nobiles immediati Imperii hodiè non sunt status.
- XX. Ex mutuo populorum consensu, & quâdam veluti tolerantia receptum est, ut qui nobilis est in una provincia, pro tali etiam habeatur in alia.
- XXI. Civitates Imperiales non saltem vocantur ad comitia ut Imperii Status, verum etiam in illis, aequè ut cæteri Status, sessionem atque votum obtinent, nec Electorum vel cæterorum Principum votis vel necessario accedere, vel in iisdem acquiescere tenentur.
- XXII. Licet Imperii civitates duriorè causam sustinere videantur, quod iis, ut aliis Statibus, non competant Aufraga, nec pauca tamen vel ex privilegio vel longi temporis prescriptione singulares suos iudices habent.
- XXIII. Fœdus Hanseaticum jure subsistit.

KES-

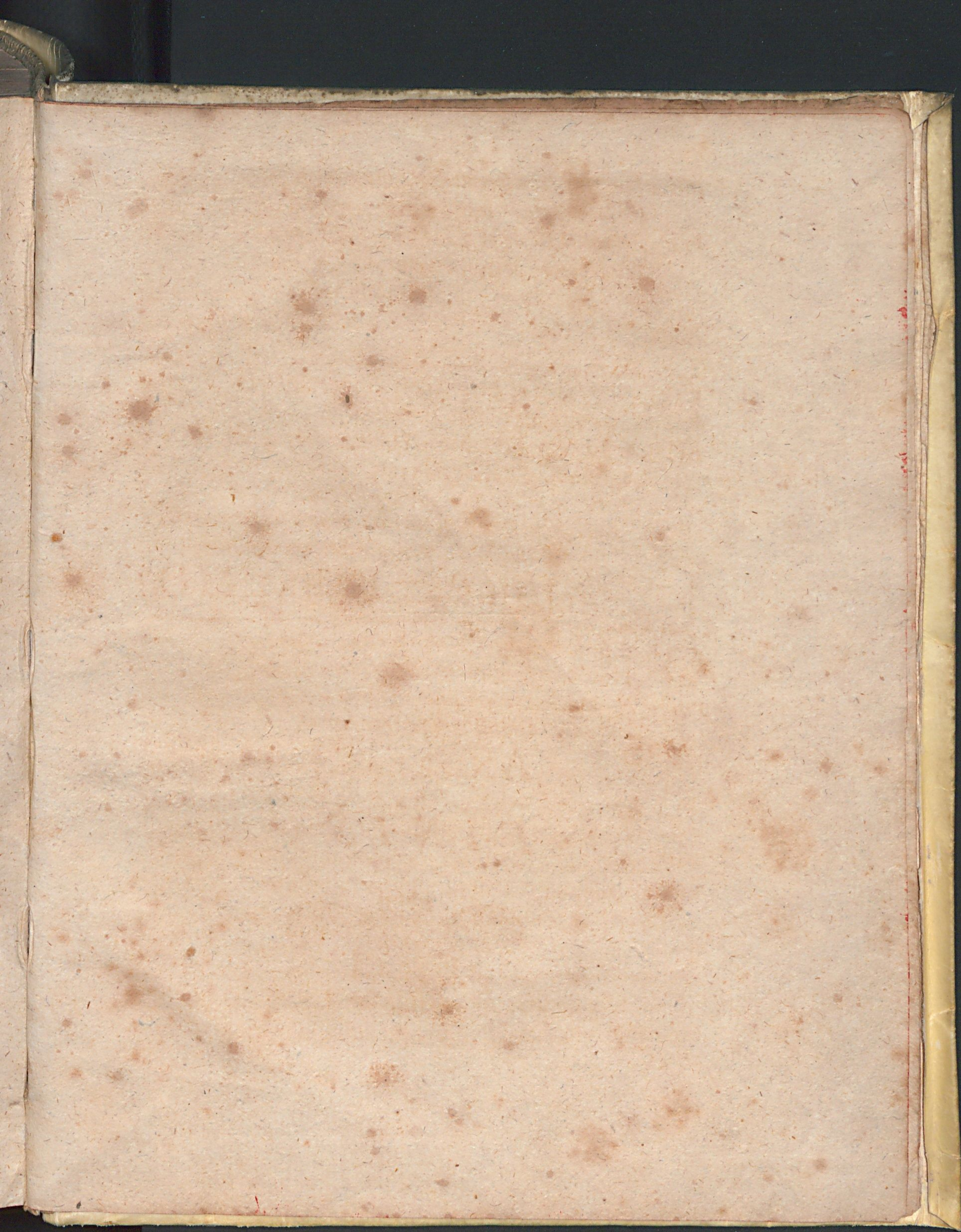
KESSLERE Aonidum Themidos-
que venusta propago,
Noxia quid valeat vis vini, perdere
mentem,
Et cædes inferre graves mortali-
bus, atque
Commissum grandi poenâ delere
vocatam,
Per spatiosa fatis juris tu puncta ce-
lebras.
Magna tibi debetur ob id laus; quis-
que cavere,
Te duce nunc discat tanto gaudere
veneno,
Ast faciles præbere aures monito-
ribus hisce,
Queis sine difficilis non est descen-
sus averni.

*Doctissimo & Politissimo Dn. Respondenti,
de agonismate eleganti hisce gra-
tulatur*

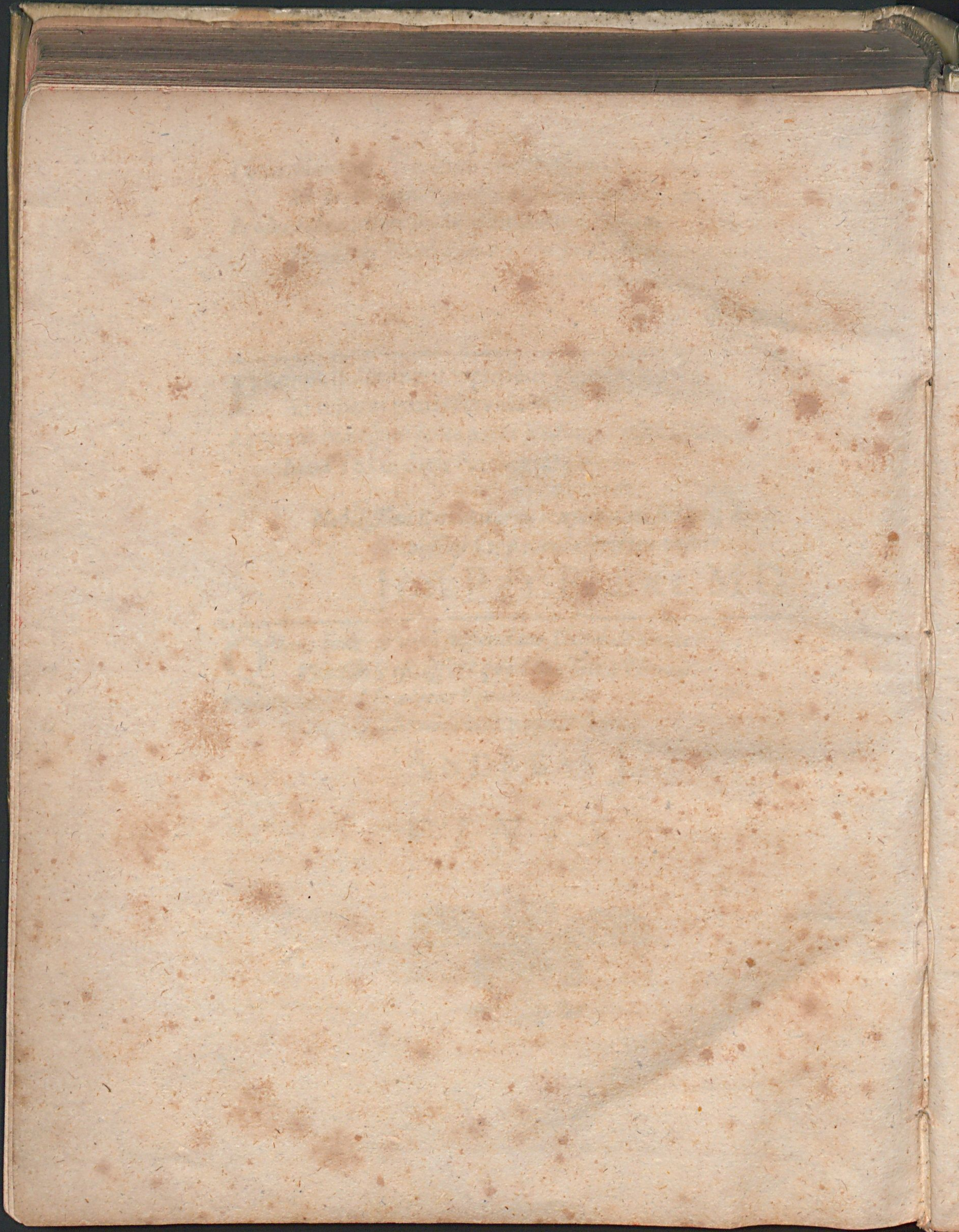
Joh. Theodorus Schenck, M. D.
h. t. Acad. RECTOR.

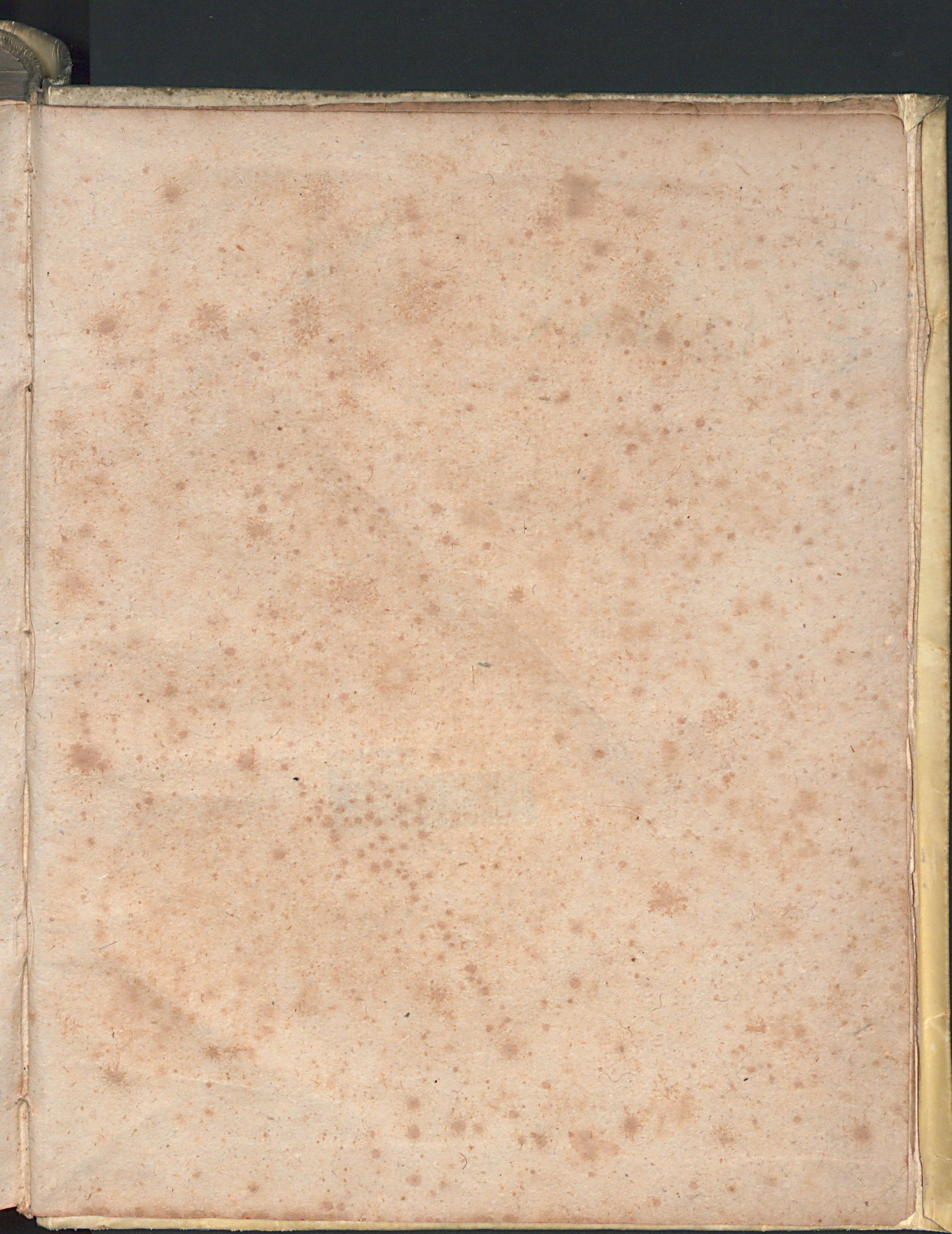

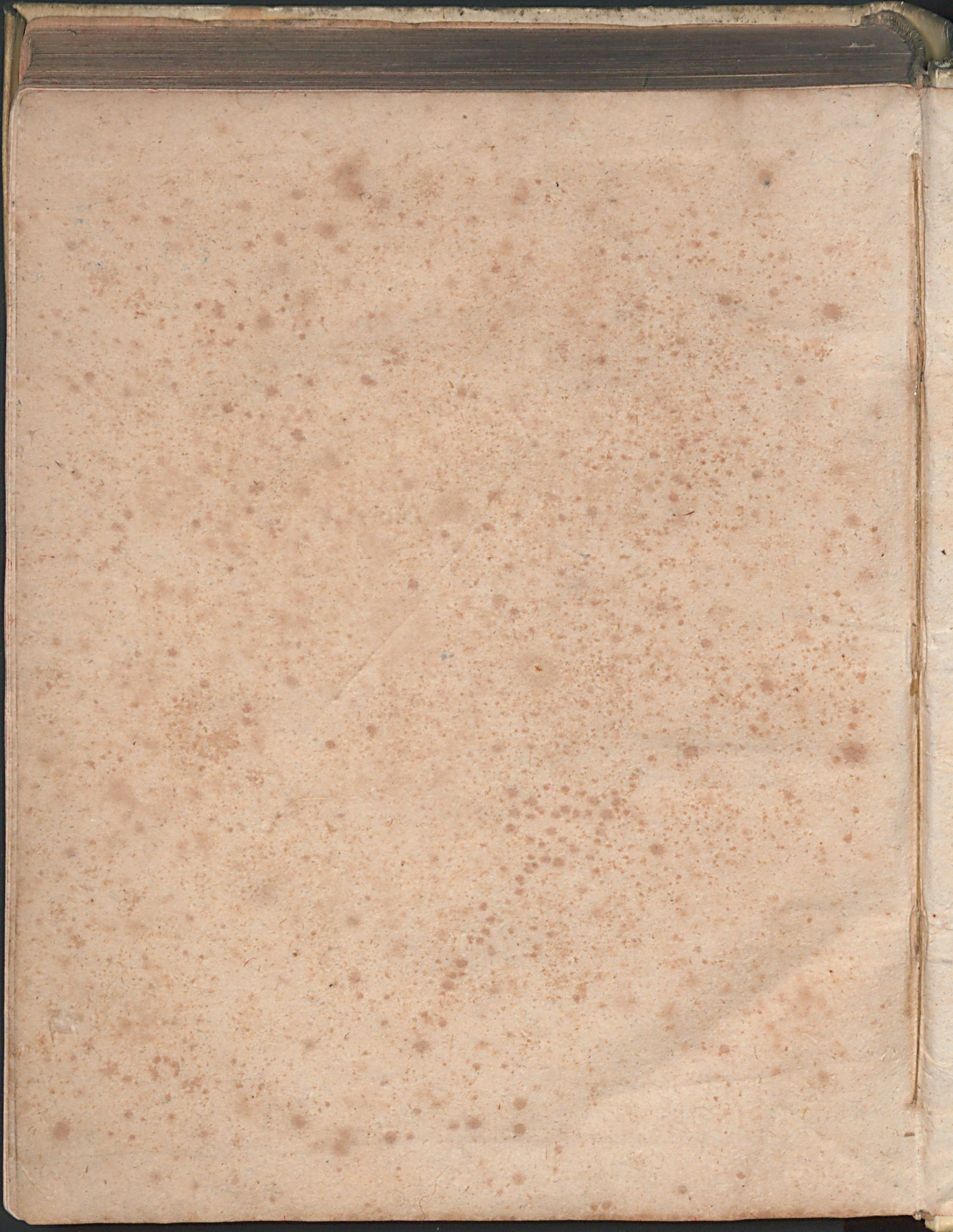

Ki 3208 ^a/₅

ULB Halle 3
005 135 257

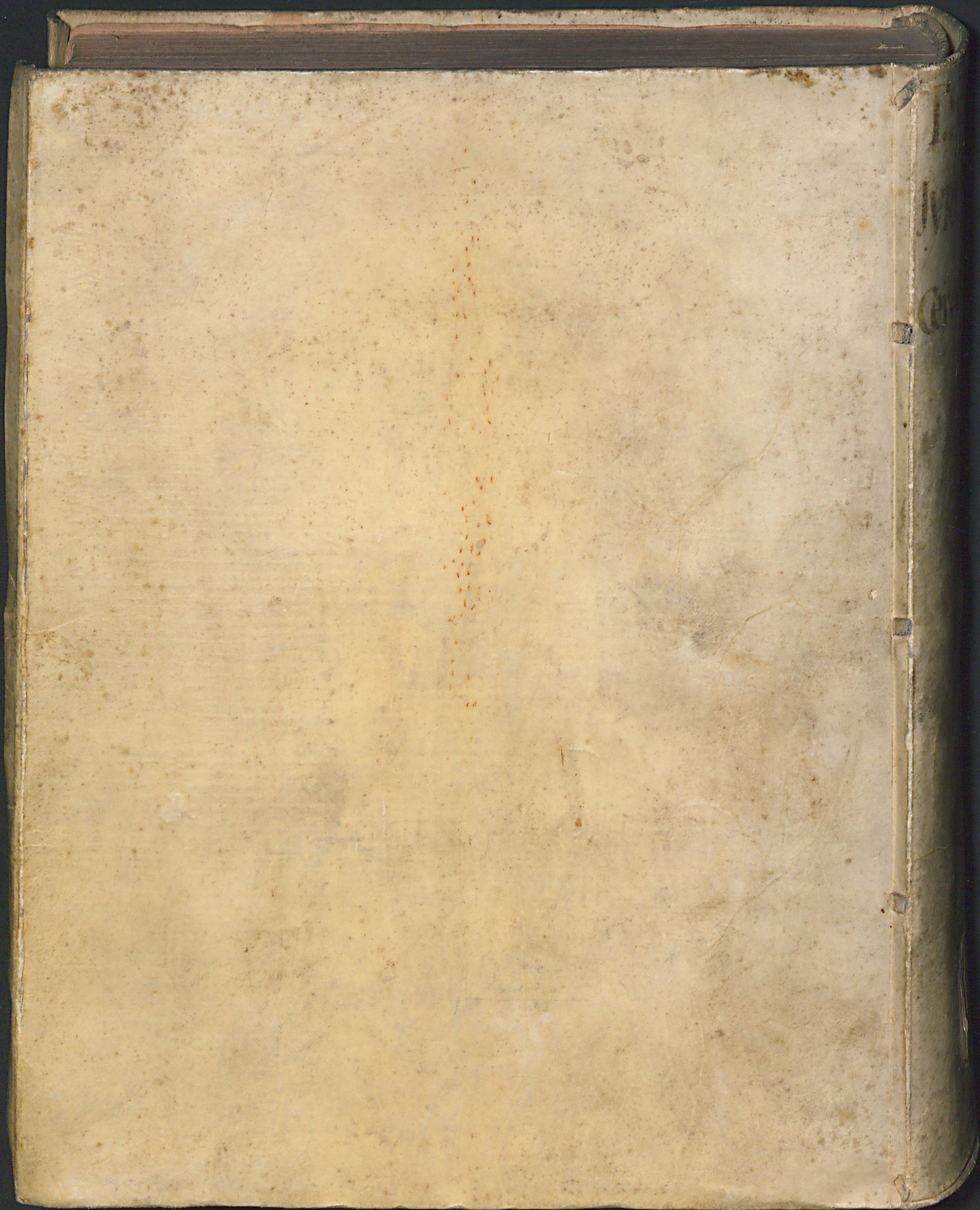

Mer A

WMA

Farbkarte #13

B.I.G.

Inches
Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

DINE. IN. ILLUSTR. HAC.
SALANA.
ANTE.

ANTE.
MO. AMPLISSIMO. ATQUE.
SSIMO.
NO.

RIDERICO.
ITARIO. IN. WICKER-
SSORE. FAMIGERATISSIMO.
RIÆ PROVINCIALIS, ET SCA-
RE. GRAVISSIMO.
M. ACADEMICAM.

ERATA.
NSUETUDINE.

gen Zutrincken.
perii, & Polit. præprimis
577. tit. 8. rubr.

ten / und vom Zutrincken.
IS QUISITIONI. SUBMITTIT.
bler. OETTINGA. RHETUS.

SPONDENS.
RIO ICTORUM.
Q. C.
IS. A. C. M. DC. LXIIX.

PHANNIS, WERTHERI.

le 2622 1/2

